N⁰. 8. **Donderdag 4 Mei 1905.** **5de Jaargang.**

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* .	*f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl.	» 2.50
Afzonderlijke nummers.	» 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel	*f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels .	- 0.09
» » » 1000 » .	- 0.08
» » » 3000 » .	- 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat,** beiden Den Haag.

Voor de **Administratie,** ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats,** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4,*** beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.– 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

Een Inteekenbiljet voor het lidmaatschap vindt men op de 4de pag. van het Hoofdblad.

Inhoud van dit nummer.

Mededeeling.

Boeatan.

Op uitnoodiging der **Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingen verkeer** zal te **Hilversum** eene

Tentoonstelling van Indische Kunstnijverheid

worden gehouden, waar voor aankoop en nabestelling de tentoongestelde voorwerpen gelegenheid is.

Ze zal duren **van 7—13 Mei a. s.** en geopend zijn iederen dag **van 10 ure v. m. tot 5 ure n. m.** en **Zondag 7 Mei om 2 ure n. m. worden geopend.**

De toegang is **vrij** voor de *leden* van *Oost en West* en de *aandeelhouders* van *Boeatan*.

Andere bezoekers betalen 25 *cents entrée.*

Kaartje van Suriname.

(Zie ons no. 6 van 20 April jl.)

Wij vestigen nogmaals de aandacht op 't kaartje van Suriname, dat in prentbriefkaartvorm uitgegeven, en te bestellen is te 's Gravenhage op het *bureau der afdeeling* Laan van Meerdervoort 195 en in *Boeatan* Plaats 9. Op de plaatsen, waar afdeelingen zijn gevestigd, kan het bij de Secretarissen dier afdeelingen worden besteld tegen den prijs van 15 of van 20 cent.

In enkele dagbladen kwam het bericht voor, dat het kaartje bij «Oost en West» verkrijgbaar was, doch dit is eene vergissing. De heer Struycken zond er slechts enkele — nu bij de Secretarissen der afdeelingen te vinden — en eerst na ontvangst der bestellingslijst in Paramaribo, wordt daaraan voldaan.

Tegelijk met het opzenden der bestellingslijst, hetgeen per eerste mail zal worden gedaan, zal het hoofdbestuur hem echter vragen om nog een honderdtal meer over te zenden, die dan in *Boeatan* te koop kunnen worden aangeboden.

VIe Jaarverslag der Vereeniging „Oost en West."

Om ons verslag zooveel mogelijk te bekorten, zullen wij het doen aansluiten bij dat van 't vorige jaar, dat wel in het *Koloniaal Weekblad* No. 8 werd opgenomen, maar niet afzonderlijk werd uitgegeven. Ditmaal zullen wij de beide verslagen te zamen, met eene algemeene ledenlijst, in boekvorm doen drukken.

Waar wij den 25sten April 1904 spraken van de teekenen des tijds, die aantoonden, dat onze Vereeniging al meer en meer de algemeene sympathie begon te verwerven, kunnen wij dit zeker ook thans gerust herhalen, doch dienen er toch bij te voegen, dat wij in de praktijk slechts zéér langzaam de gevolgen daarvan ondervinden. Het **ledental** toch, is in den loop van 1904 nagenoeg hetzelfde gebleven. Tegenover het aantal der nieuw toegetredenen, staat het cijfer dergenen, die wij wegens sterfgeval, vertrek naar Indië of elders, zonder adresopgaven, verloren.

Schreven wij deze geringe toename het vorig jaar hoofdzakelijk toe aan den lakonieken bedenden aard van den Nederlander, welke door den op onze koloniën afgunstigen buitenlander soms met *loomheid* wordt bestempeld, tot ons leedwezen moet er thans nog de verklaring bij, dat de moederlandsche politieke en sociale zorgen de mannen en ook de vrouwen van actie zóó geheel in beslag nemen, dat een zeer moeilijke arbeid ons nog wacht, vóór wij bij het Nederlandsche volk de overtuiging zullen hebben gevestigd, dat het bevorderen van de welvaart en den bloei van de landen, die het zijne overzeesche Koloniën en Bezittingen noemt, een der hoofdbelangen is van de Nederlandsche staatshuishouding.

Mocht het gedurende de behandeling in de Kamers der Staten-Generaal van de Oost-Indische begrooting voor 1905 een korten tijd den schijn hebben gehad, alsof dit toch wel eenigszins werd begrepen, er is, na het verrichten van den eersten stap in de richting van het herstel van den achteruitgaanden economischen toestand op Java, bij het gros der natie weder eene periode van zelfvoldane onverschilligheid over den verderen ontwikkelingsgang van onze Indiën ingetreden, die, minder geloovigen dan wij zijn, aan de toekomst zou doen wanhopen.

Ons kan die machtige zandbank in het vaarwater echter slechts aansporen tot nog grootere inspanning om ons doel te bereiken, in het vaste vertrouwen dat het ons ten slotte, met vereende krachten, gelukken zal er een bevaarbare geul in te maken. Dit kan echter, — het zij hier nogmaals met nadruk herhaald — niet dan door ijverige samenwerking van vele zéer vele krachtige medestanders verricht worden. Het aantal helpers is, zij het dan ook veel te langzaam, gelukkig echter gestadig toenemende.

Reeds bij de oprichting der Vereeniging stelde men zich trouwens voor, dat het niet zoo gemakkelijk zou zijn, om het grooter deel der met Oost- en West-Indië nagenoeg geheel onbekende Nederlanders aan onze zijde te krijgen, maar op den steun van hen, die een tijd lang in de Oost en de West vertoefden en die, zoo zij die landen en hunne inwoners al niet leerden lief hebben, er toch hun fortuin maakten of hun verder levensonderhoud verzekerden, werd in meerdere mate gerekend dan hij ondervonden werd. Het verslag der Afdeeling Nijmegen, dat wij in zijn geheel in Het Koloniaal Weekblad (No. 5, 5e jaargang) deden afdrukken, toont dit duidelijk aan en ook de lange jaren, die men in Amsterdam noodig had om er eene afdeeling van eenige beteekenis te vestigen, is daarvan een voorbeeld.

Wij vestigen op deze feiten de aandacht in ons jaarverslag, omdat wij hopen, dat dit ook door de achterblijvers zal worden gelezen en dat onze medestanders er aanleiding in zullen vinden om de telken jare aanbevolen «persoonlijke propaganda» als een plicht te gaan beschouwen.

Nog altijd is ook de **financieele toestand** der Vereeniging en van hare afdeelingen niet zoo voorspoedig als dit voor de ruime verspreiding van koloniale kennis onder het gansche volk wel gewenscht zou zijn. Het is een bekend gezegde van de Engelschen dat het een Nederlandsche fout is om bij 't doen van zaken *te veel te vragen en te weinig te geven.* Onze ondervinding leidt er toe, die handelsconcurrenten van weleer in 't gelijk te stellen, want onze herhaalde pogingen om de welgestelden over te halen, meer dan de minimum contributie te betalen, bleven tot nu toe zonder veel uitwerking.

Waren wij ruimer bij kas, dan zou ons Orgaan, «Het Koloniaal Weekblad» ook buiten den kring der lezers en abonnés kosteloos kunnen worden toegezonden aan societeiten, hotels, leesvereenigingen en dergelijken. Dan zouden wij, door ons aanhouden, de provinciale pers er wellicht toe kunnen brengen, om te doen wat wij haar meermalen hebben gevraagd: hare lezers door het overnemen van stukken uit ons Weekblad op koloniaal gebied voor te lichten.

Enkele der groote bladen hebben in den laatsten tijd het tegenover ons aangenomen standpunt van *negatie* verlaten, waarover wij ons verheugen, want door wrijving van gedachten ontstaat licht. Voor zooveel dit ter onzer kennis kwam, heeft echter de toch zeker bij uitstek leerzame rubriek: «*Van Vreemde Koloniën*» buiten den kring der Vereeniging nog nimmer de aandacht getrokken.

Evenzeer zouden ruimere kasmiddelen van gunstigen invloed zijn op de **Populaire voordrachten en lezingen**. Deze werden in het afgeloopen seizoen gehouden door de afdeelingen: *Amsterdam, Arnhem, Breda, 's Gravenhage, Nijmegen, Rotterdam, Utrecht* en *Zutphen*. Als sprekers traden op de heeren A. H. Berkhout, Jhr. C. M. E. K. C. von Bose, Dr. H. Breitenstein, A. J. N. Engelenberg, F. Fokkens, E. A. van der Heide, Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis en Jvr. A. von Schmidt auf Altenstadt, welke laatste in een viertal onzer afdeelingen veel merkwaardigs meedeelde van hare reisondervindingen in Japan en Korea. Strikt genomen zoude dit onderwerp buiten het kader van onzen werkkring moeten worden gerekend, maar er zijn zoo veel punten van vergelijking tusschen de genoemde landen en Nederlandsch-Indië, terwijl de invloed, dien Japan in de toekomst, langs den weg van handel en industrie, in onzen archipel zal uitoefenen, zoo zeker te verwachten is, dat wij ons niet hebben verwonderd over den stroom van toehoorders, die hare lezingen trokken. Wij hebben met genoegen vernomen dat de begaafde spreekster thans bezig is een voordracht met lichtbeelden betreffende Java voor te bereiden.

Omtrent ons rekest aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, betreffende de verbetering van het onderwijs in Indische Land- en Volkenkunde, waarvan ons vorig verslag melding maakt, hebben wij niets vernomen en ook indirekt van eenige uitwerking niets bespeurd. Ons bestuur blijft echter in deze aangelegenheid wat men in verslagstijl noemt: *diligent.*

Van het in den Haag op te richten schoolmuseum, verwachten wij ook in onze richting veel goeds, vooral nu, ons voor O.-Indië zoo warm voelend medelid, mej. M. A. Gerth van Wijk, die langen tijd bij het Onderwijs in Ned.-Indië werkzaam was, als leidend hoofd der instelling werd gekozen. Wij beloofden onze medewerking en onze presidente heeft in het bestuur dier inrichting van de toekomst, zitting genomen. In een der plaatselijke bladen heeft onlangs het lid onzer Vereeniging *H. Z. Zeegers de Beijl* het gezonde denkbeeld geopperd om reeds bij de stichting, ook te Batavia eene afdeeling te vestigen, die in de Oost het noodige doet om het Museum materiaal te verschaffen en wederkeerig van hier materiaal ontvangt om het zoo hoogst noodzakelijk aanschouwelijk onderwijs in Oost-Indië mogelijk te maken. Is, zoo vragen wij ons af, om dezelfde motieven ook vertakking te Paramaribo en Willemstad niet noodig?

Van zelf brengt ons deze opmerking tot het bespreken onzer verhouding tot de koloniën Suriname en Curaçao. In beide zijn de Gouverneurs donateurs onzer Vereeniging. In Suriname hebben wij een vrij groot getal leden, die echter tot nu geen afzonderlijke afdeeling vormen. Wat de afdeeling Curaçao betreft, beloofde ons de Gouverneur, toen hij in Boeatan door de presidente der Vereeniging werd ontvangen, dat hij de ijverige medewerking der Curaçaosche afdeeling zou bevorderen.

Doordat in Oost-Indië onze afdeeling eene afzonderlijke Vereeniging werd, die wel samenwerking beloofde, doch in werkelijkheid daarvan niet veel blijken gaf, hebben wij daar thans slechts eenige honderden verspreide donateurs en leden, die tegen een minimum contributie van *f* 2.50 's jaars franco het »Koloniaal Weekblad« ontvangen. Het blijft echter ons streven om met de Indische Vereeniging tot eene meer inniger samenwerking te geraken daar dit naar onze overtuiging de rechte weg is, tot het bereiken van ons gemeenschappelijk doel, zooals dit in de statuten van beide Vereenigingen duidelijk is uitgedrukt.

Met de Vereenigingen en Musea in Nederland, die Indische belangen behartigen, zijn wij op den besten voet. »Moederland en Koloniën» maakt nog steeds van ons Weekblad gebruik om hare notulen en verslagen te doen drukken.

Ook tot enkele koloniale Vereenigingen en Musea in het Buitenland staan wij in betrekking en heeft eene wisseling van publikatien plaats, die ons orgaan en onze leestafel ten goede komt.

Van de exploitatie van het gebouw Laan v. Meerdervoort 195, waarin zich de leeskamer, het bureau van den algemeenen secretaris der verschillende commissiën en de Indische restaurant bevinden, wordt ook ditmaal een afzonderlijk rapport als bijlage van dit jaarverslag overgelegd. Daarin is ook het beheer opgenomen der obligatieleening van *f* 5000.— die voor de oprichting dier lokalen heeft gediend.

Boeatan, de Naamlooze Vennootschap, die door onze kunstnijverheidscommissie werd in het leven geroepen, zal over 1904 haar eerste jaarverslag uitgeven, dat in het »Koloniaal Weekblad« zal worden opgenomen en later met het onze te zamen in druk zal verschijnen. Wij behoeven hier dus niet in details te treden. Met voldoening kunnen wij echter vermelden, dat het eerste exploitatiejaar de verwachtingen niet heeft teleurgesteld en dat de gunstige kijk op de toekomst, eerlang den Raad van Beheer er toe zal leiden, om te trachten de beide laatste serien van het kapitaal van *f* 30.000 te plaatsen. Met behulp van Boeatan werd gedurende het jongste Ned. Taal en Letterkundig congres te Deventer in Augustus 1904 een zeer fraaie tentoonstelling gehouden, waarbij wij belangrijke diensten ondervonden van den gep. kapt.-luit. ter zee I. W. Doyer, een onzer leden te Deventer, van de dames H. W. van Baak en J. G. Tromp, leden onzer kunstnijverheidscommissie en van den controleur BB. L. D. Westenenk, toen met verlof in Nederland.

Op Deventer volgde de tentoonstelling te Tiel, waar de dames H. W. van Baak en H. van Delden, namens onze kunstnijverheid-commissie, tot hulp der vereeniging «Voor de Kunst» aldaar, den uitstallingsarbeid op zich namen en terwijl wij dit schrijven, houdt de Afdeeling Zutphen en Omstreken met het meeste succes een Kunstnijverheidstentoonstelling, daarin bijgestaan door de Geldersche Vereeniging van de Kunstnijverheid, waarbij opnieuw de dames van Baak en Tromp hare kennis van zaken en grooten ijver ter beschikking stellen van het Afdeelingsbestuur.

Een hartelijk woord van dank door de Vereeniging voor het verrichten van dien zeer inspannenden arbeid, is zeker hier op de rechte plaats.

Ons lid S. Lacomblé uit Arnhem hield, bij de plechtige opening der Zutfensche tentoonstelling door den Afdeelings-voorzitter Luit.-Generaal b. d. Th. J. A. van Zijll de Jong, eene inleidingsrede over Indische kunst en nijverheid.

Van eene tentoonstelling van gansch anderen aard moeten wij nog in dit verslag melding maken. Op verzoek van het Bestuur der Tentoonstelling van «Kookkunst, Hotelwezen en aanverwante industrieën», nam onze Indische restauratie tot opluistering daaraan deel en dit met het grootste succes. Onze secretaris de heer L. P. F. Schimpf, maakte, daartoe uitgenoodigd, deel uit van het Tentoonstellingsbestuur.

Een smaakvol versierd eet- en kooklokaal in Indisch karakter werd ingericht onder de bekwame, artistieke leiding van Mej. C. van der Hart terwijl Mevrouw M. ten Bosch—Bosscher met onverpoosden ijver, geheel belangloos het bestuur van zaken en de exploitatie op zich nam.

De verleende medewerking werd dan ook met goud bekroond (en verguld zilveren medaille) en door het zien van de aan het werk zijnde Javanen en een West-Indische mulatin van de Indische spijzen kruiderijen en vruchten werd de populaire kennis omtrent onze koloniën vermeerderd bij een deel van het groote publiek, dat aan lezingen of kunstnijverheid-tentoonstellingen geen deel neemt.

Tal van gebeurtenissen zijn er dus te vermelden, die ons tot tevredenheid kunnen stemmen, maar alles te zaam genomen blijft toch eene onvoldaanheid, die — wil men het doel bereiken, dat onze Vereeniging in Art. III en IV harer Statuten omschrijft — **velen onder ons tot grootere inspanning moet aansporen.**

Week-Overzicht.

In antwoord op de opmerkingen en vragen in het verslag der Tweede Kamer op eene, onlangs voor Nederlandsch-Indië ingediende verhooging der begrooting, deelde de minister van koloniën het een en ander mede, waaraan wij het volgende ontleenen:

De minister acht het noodig, alvorens tot overlegging der rapporten van de heeren Hoetink en Winkler over te gaan, daarbij de beschouwingen te kunnen voegen, waartoe die rapporten in Indië aanleiding hebben gegeven, en mede te kunnen deelen wat eventueel naar aanleiding van die rapporten op Banka is of zal worden gedaan. Er zijn te dien opzichte inlichtingen gevraagd, die intusschen nog niet werden ontvangen en naar 's ministers oordeel dienen te worden afgewacht.

Wat de versterking van de politiemiddelen ter Oostkust van Sumatra aangaat, de minister blijft met het gewestelijk bestuur van oordeel, dat alleen door het oprichten van een groot aantal politieposten op kleinen afstand van de verschillende ondernemingen, verbetering in den bestaanden toestand is te verkrijgen.

Omtrent het bij de Indische Regeering aanhangige voorstel tot vestiging van een Raad van Justitie te Medan zijn hier te lande geen nadere mededeelingen ontvangen.

Aan de instelling van eene arbeids-inspectie ter Oostkust van Sumatra is nog geen definitief karakter gegeven.

Aan de betrokken departementschefs zijn met spoed voorstellen gevraagd in verband met het rapport der commissie tot onderzoek van de mogelijkheid om de in Indië verricht wordende terreinopnemingen en kaarteeringswerkzaamheden te centraliseeren.

Den 27en der vorige maand heeft de fransch-nederlandsche commissie, betreffende de regeling der quaestie, waartoe het gedoe der maraudeurs aan de Marowijne aanleiding geeft, hare werkzaamheden aangevangen, na door den secretaris-generaal van het departement van koloniën te zijn geïnstalleerd. Zou van deze gelegenheid, die naar wij meenen in hoofdzaak tot het tegengaan van het ontduiken der rechten op het goud door maraudeurs in de wederzijdsche koloniën werd aangegrepen, niet tevens

gebruik worden gemaakt, om de gedachten te laten gaan over de nog bestaande grensquaestie ten aanzien van de landstreek, begrepen tusschen Itanie- en Marowijne-kreek?

Daar is spoed achter gezet hoor! In de eerste dagen van Maart vertrok de »Stephan« met den kabel voor de verbinding Goeam-Menado aan boord naar Menado en den 27en van de afgeloopen maand reeds, werd door het ministerie van koloniën bericht ontvangen, dat de kabel met succes gelegd was, twee maanden dus vóór den 1sten Juli, het tijdstip, waarop men indertijd hoopte, dat de lijn voor het publiek verkeer zou kunnen worden geopend.

Den 25sten had alhier de vergadering voor het schoolmuseum plaats, waaruit bleek, dat de koloniën daarbij niet zullen worden vergeten. Maar ietwat eigenaardig schijnt het te vernemen, dat een der aanwezigen een beroep deed op de menschen, die op hun rommelzolder nog van Java afkomstige voorwerpen zouden kunnen opduikelen, om daardoor de waarde van den inlander te kunnen aantoonen aan de nederlandsche schooljeugd. Ook de spreker was zeker van meening dat voor dit doel, het beste en het mooiste eigenlijk nog niet goed genoeg zou moeten zijn, maar hij wist dat heel veel menschen, die voor goed uit Indië terug zijn, wanneer ze zien, dat het van daar meegebrachte niet in hun modern inboedeltje past, ook zeer waardevolle zaken wel eens naar de rommelkamer verbannen. Bij het houden van hare tentoonstellingen is dit ook aan »Oost en West« gebleken.

Uit de Pers. Niet het rechte woord op de rechte plaats. *Nieuwe Cour.* van 28 April ll. Indische belastingen. *Alg. Hbl.* van 27 April ll. Indische statistieken id. id.

Naar aanleiding van eene felle critiek, door Mr. P. C. Brooshooft in een artikel, getiteld: »Niet de rechte man op de rechte plaats", voorkomende in het Aprilnummer van *De Beweging*, op het bestuursbeleid van den gouverneur-generaal van Heutsz geoefend, merkt de *Nieuwe Cour.* op, dat dit woord van den oud-hoofdredacteur der semarangsche *Locomotief* niet het rechte op de rechte plaats moet worden geheeten, waar de heer Brooshooft zijn betoog grondt op de bekende copra-circulaire, die z. i. voldoende bewijs levert, »dat de man, die zoo handelt, niet op zijn plaats is op den troon, waarop men hem te kwader ure heeft neêrgeplakt.«

»In vijf bladzijden (niet heelemaal)«, schrijft de *Nieuwe*, na vooraf in den heer B. een bondgenoot te hebben begroet tegen het betrekkelijke plan om uitvoerrechten van de copra te heffen »komt deze haastige rechter gereed met aanklacht, motiveering en uitspraak, vermeerderd met een kleine toelichtende verhandeling over de klappercultuur.

Van Heutsz kan geen goed meer doen. Van Heutsz is veroordeeld.

Dit nu komt ons wat heel erg voor. Heel erg oppervlakkig en heel erg onrechtvaardig. En zoo gevoelen wij ons genoodzaakt ons voor een oogenblik van den gemeenschappelijken vijand af te wenden om den bondgenoot te beduiden, dat wij met zulk een wijze van bestrijding niet meegaan. Den man, wien wij ons vertrouwen gaven, willen wij dit niet wederom zien ontzegd, enkel van wege een foutief denkbeeld, waarvan de ten-uit-voerlegging nog in t verre verschiet ligt en hetwelk zich nog enkel heeft geopenbaard in den zeer bescheiden vorm van een verzoek om advies omtrent de uitvoerbaarheid.

De heer Brooshooft verhoovaardigt zich er op, dat hij, thans ongeveer een jaar geleden, niet aan de »rage der Van-Heutsz-vereering« heeft meegedaan. En voor zijn wantrouwen in de geschiktheid van Van Heutsz om de landvoogdij in Nederlandsch-Indië in moeielijke tijden te vervullen, ziet hij in het uitvaardigen der copra-circulaire de proef op de som.«

De *Nieuwe Cour.* wijst er op dat de heer van Heutsz zelf aan zijn plan publiciteit heeft gegeven, »zoodat hem naast de uitdrukkelijk verlangde adviezen van de hoofden van gewestelijk bestuur ook die van de vertegenwoordigers van den handel en van de publieke opinie konden bereiken. En aldus heeft hij zelf tegen het euvel, 't welk de grootste mannen soms aankleeft, de neiging om eigenzinniglijk onbekookte denkbeelden door te drijven, het correctief aan de hand gedaan.

De publicatie der copra-circulaire in de Indische bladen heeft een critiek uitgelokt, welke op weinige uitzonderingen na onvoorwaardelijk ongunstig luidde; en wanneer, gelijk de heer Brooshooft schijnt te veronderstellen, de hoofden van gewestelijk bestuur den landvoogd het nemen van den beraamden maatregel eenparig ontraden, dan zal deze, zelfs al ware hij niet (zooals wij gaarne zouden willen veronderstellen) bij nadere overweging van zelf op zijn denkbeeld teruggekomen, toch nog genoegzaam de kracht van den tegenstroom hebben kunnen beproeven om te begrijpen, dat het opnieuw inwijden eener politiek van uitvoerrechten een zaak is, waartegen te veel en te rechtmatige belangen zich kanten, dan dat de rijkswetgever er zijn goedkeuring aan zou kunnen hechten.«

Wij zijn het volkomen met de *Nieuwe* eens, dat men eerst den heer J. B. van Heutsz langer aan het werk zal moeten zien om te kunnen oordeelen of hij in deze periode van ommekeer in 't koloniaal beleid de rechte man op de rechte plaats is Wij achten hetgeen hij tot nog toe deed hoofdzakelijk voorbereidingswerk en 't is zeker eene verdienste, dat hij dit doet met behoedzaamheid en aan de publieke opinie de gelegenheid geeft haar oordeel uit te spreken. Bij de voorstellen die hij zal doen om door buitengewone maatregelen den economischen toestand van het Javaansche volk te verbeteren en voor de andere eilanden den stoot te geven, tot maatschappelijke ontwikkeling zal het blijken of zijne benoeming tot Gouverneur Generaal van Ned.-Indië een goede greep van den Minister van Koloniën mag genoemd worden.

In zijn nummer van den 27sten April ll. komt het *Alg. Hbl.*, naar aanleiding van de in de lucht hangende plannen, betreffende het heffen van uitvoerrechten in Indië, wederom op tegen de bewering, dat er in Indië schatten gewonnen worden en het billijk is, dat daarvan een flink deel aan den fiscus wordt afgestaan. Het blad wijst er nogmaals op, dat er in Indië ook schatten verloren worden, waarvan men het in tegenstelling met het voorgaande niet billijk zal achten, dat een flink deel door den fiscus gedragen wordt. Het gaat om aan te toonen, dat niet altijd groote winsten in koloniale ondernemingen vallen te constateeren, den koers der aandeelen van de Koloniale Bank na, die van 1894 tot 1904 telkens op den 1sten Mei achtereenvolgens $88\frac{1}{2}$, $63\frac{1}{4}$, $62\frac{1}{4}$, $53\frac{5}{8}$, 42, 50, 50, $49\frac{3}{4}$, 40, 28 en 31 noteerden, thans, door de belangrijke en onverwachte stijging der suikerprijzen, ruim dubbel zoo hoog als een jaar geleden, maar toch nog altijd belangrijk beneden pari staan, het wijst op de kapitalen, die in de koffie verloren gingen, en protesteert er tegen, dat men, nu er eens, misschien slechts voor een enkel jaar, goed geld in de suiker verdiend wordt, daarop een extra-belasting wil gaan heffen. Het keurt zulk een maatregel af, wijl die den ondernemingsgeest zou afschrikken, welke nu nog de kans op slechte tijden mede in den koop waagt te nemen, in de hoop daarvoor in goede jaren compensatie te vinden; en ook wijl onze koloniale producenten in het nadeel zouden worden gebracht tegenover den buitenlandschen concurrent.

Tegenover degenen, die het bezwaar erkennen van een uitvoerrecht naar de waarde en nu een naar de winst zouden willen zien ingesteld, voert het *Alg. Hbl.* het volgende aan:

Het uitvoerrecht »naar de winst« zou n.l. berekend worden over den marktprijs, verminderd met een g e m i d d e l d productiecijfer. Maar bij elke onderneming wijkt het werkelijk productiecijfer immers in min of meer belangrijke mate van dat gemiddelde af! Het gevolg zou zijn, dat de minst voordeelig gewerkt hebbende ondernemingen naar verhouding van de werkelijke winst verre weg het zwaarst zouden worden belast.«

In beginsel is deze gansche redeneering zeker juist, maar waar het *Alg. Hbl.* anderen, die op den nood der Inlandsche bevolking wijzen, zoo lichtelijk *pessimist* noemt, voelen wij ons genoopt hier te vragen of uit 't bovenstaande geen groot pessimisme spreekt?

Er zijn behalve de Koloniale Bank nog vrij wat meer credietinstellingen, wier zaken beter gaan en wij houden ons overtuigd, dat 't een belangrijk *plus* cijfer zou zijn, dat verkregen werd als men van het totaal van al de gemaakte winsten der europeesche ondernemingen in Oost-Indië de verliezen aftrok.

Die statistieken, die statistieken! Ze deugen niet en zijn onbetrouwbaar, bewijst het *Alg. Hbl.* wederom in zijn nummer van den 27sten April ll. en we geven grifweg toe, dat het niet goed gezien was van hen, die, toegerust met lokale kennis van den feitelijken toestand in een groot gedeelte van Java, hebben gemeend zich van die vrij algemeen ongunstig beoordeelde statistieken te moeten bedienen, om aan de schildering der feiten ook de zooveel ernstiger lijkende cijfergroepeeringen te kunnen paren. Maar welk nut het hebben kan om het, zoo maar eens te noemen wetenschappelijk deel der bewijsvoering als van nul en geene waarde te verklaren, terwijl daar tegenover het feit blijft spreken der diepe armoede onder een groot deel der inlandsche bevolking op Java verklaren wij ons niet te begrijpen, tenzij het, 't *Alg. Hbl.* te doen ware, de handhaving van den bestaanden toestand te bepleiten, en dat meenen we toch te mogen betwijfelen, waar dit blad zoo menigwerf den vooruitgang bepleitte. Ietwat zonderling deed het ons daarom aan, om naast deze nieuwe editie harer bewijsvoering tegen de waarde der indische statistieken en de daaruit getrokken conclusiën, het *Hbl.* een beroep te zien doen op de uitteraard wat meer betrouwbare handelsstatistiek, om den pessimisten (?) het zwijgen op te kunnen leggen over de verarming van Java. Spreekt een handelsbalans van 261 millioen aan in- en uitvoer in 1903, die het blad niet ongunstig meent te kunnen noemen dan geen boekdeelen? Een handelsbalans van ongeveer f 10 per hoofd, mogen wij die »niet ongunstig« noemen?

Het maakt als men in 't *Algemeen Handelsblad* leest wat over Oost-Indië geschreven wordt den indruk of men met twee verschillende stroomingen te doen heeft, waarvan de hoofdstroom geleid wordt door de overtuiging, dat er werkelijk in O.-Indië veel te verbeteren valt en dat het dringend noodzakelijk is met kracht de hand aan 't werk te slaan om het onvolkomene te verbeteren. Maar zoodra aan dit rechtgeaard gevoel te veel uiting is gegeven, komt er weer een remmende tegenstroom, die aan pogingen doet denken om zoowel de kool als de geit tevreden te stellen.

Op Vrijdag 28 April werd te 's Gravenhage onder voorzitterschap van den oud-legercommandant, Luit-Generaal Th. van Zijll de Jong, de tiende Algemeene Jaarvergadering gehouden der Vereeniging »Nationaal Fonds« tot ondersteuning der nagelaten betrekkingen van in Ned.-Indië in den strijd gevallen militairen.

Wel was het bedrag der contributie en van de giften verminderende, maar toch bleef de Vereeniging nog veel leed verzachten, dat door in behoeftige omstandigheden nagelaten betrekkingen geleden werd. Aan 's Gravenhage, waar de inkomsten der bewoners voor 't grootste deel direct of indirect uit de koloniën worden getrokken, werd in 't Verslag het verwijt gericht, dat de Afdeeling geld aan 't hoofdbestuur moest vragen om aan hare verplichtingen te voldoen.

In de tien jaar tijds van het bestaan der Vereeniging was het totaal bedrag aan uitgekeerde ondersteuningen f 128.723. Op den 1en April 1905 werd uitgekeerd f 6990 aan 83 officiersgezinnen en f 6651 aan de nagelaten betrekkingen van 63 onderofficieren en minderen.

In het »Institut Colonial International« dat te Rome vergadert, werd onze landgenoot de ingenieur R. A. van Sandick, in plaats van den overleden ingenieur J. W. Post benoemd tot algemeen rapporteur over irrigatie. Omtrent het over deze belangrijke quaestie behandelde, geven wij later onze beschouwingen.

Oost-Indische berichten.

Naar het *Bandj. Nbl.* verneemt is het geheele verslag der commissie voor de reorganisatie van **Borneo** in druk verschenen, waaruit men zou kunnen afleiden, dat de voorgestelde wijzigingen op civiel en militair gebied in beginsel door de regeering zijn aangenomen en dat de practische uitvoering nog bij de betrokken departementen van algemeen bestuur in bewerking is. In hoofdzaak behoort die uitvoering begrijpelijkerwijze tot de taak van het departement van oorlog en binnenlandsch bestuur. Ook de invoering van een militair bestuur over dat gewest zou door bedoelde commissie in overweging zijn genomen, doch, op grond van de normale omstandigheden in het meest overwegende gedeelte van het gewest, de noodzakelijkheid daarvan niet gebleken zijn. De beweegredenen, welke sedert tot de benoeming van majoor Swart tot Civiel en Militair-resident der Z. en O. afd. van Borneo hebben geleid, zullen dus wel in zeer belangrijke mate van de door de commissie gehuldigde denkbeelden zijn afgeweken om een dergelijken ingrijpenden maatregel te kunnen motiveeren.

Intusschen blijkt het succes van den luitenant der marechaussee Christoffel op de verzetspartij van dien aard te zijn geweest, dat de pacificatie der Doesoenlanden wel binnenkort kan worden tegemoet gezien, zegt dat blad.

Uit **Makassar** schrijft men eene maand geleden aan de *N. Soer. Ct.* dat de gemoederen er nog niet tot kalmte zijn gekomen. Integendeel, toen er bekend werd dat er van Soerabaja eenige officieren en 20 bajonetten als versterking werden verwacht, ging algemeen het praatje dat er iets ernstigs stond te gebeuren.

De vorst van Wadjo is, zooals bekend, ons niet goed gezind, doch hij begrijpt heel goed dat hij alleen niet sterk genoeg is om ons te weerstaan. Hij doet nu moeite om den vorst van Goa over te halen zich aan zijn zijde te scharen. Zooals wij weten hebben de vier prinsen gevolg gegeven aan de sommatie van den gouverneur en hun wapens nedergelegd.

Opeens ontving nu, 29 April, *de Telegraaf* van zijn Bataviaschen correspondent een telegram, dat in de hoofdplaats Macassar alles in rep en roer was, omdat men er een aanval uit Goa vreesde. Aan de burgerij was meegedeeld, dat zij een onderkomen kan vinden in 't fort Rotterdam en de schutterij werd gewaarschuwd. Men zegt, dat de Radja van Goa zijn contract met onze indische regeering heeft opgezegd, dat de inhoud van den brief, door een gezantschap aan den Resident overhandigd, is geheim gebleven.

Latere berichten meldden, dat de brief handelde over de zaak-Djampoea en dat de kalmte bij de bewoners, was teruggekeerd.

De circulaire van den chef van het wapen der infanterie omtrent de **beoefening der javaansche taal door officieren en onderofficieren** heeft, naar de *Javabode* verneemt, hare uitwerking niet gemist.

Te Batavia en Mr. Cornelis zijn reeds bij alle infanteriekorpsen, zoowel door officieren als onderofficieren, cursussen opgericht, die vlijtig gevolgd worden. Vooral onder de onderofficieren bestaat veel belangstelling, de pessimistische verwachtingen van sommigen ten spijt.

De heer **Sijthoff** heeft 30 Maart jl. te Koedoes als resident afscheid genomen van de europeesche en inlandsche ambtenaren in de afdeelingen Koedoes, Pati en Japara. De plechtigheid had plaats in de Kaboepaten, waar zich de regenten van Pati en Koedoes, de assistent-residenten der drie afdeelingen en tal van districtshoofden en andere inlandsche ambtenaren hadden verzameld.

De resident bracht den europeeschen ambtenaren zijn dank voor de van hen ondervonden medewerking en steun in bestuursaangelegenheden, dankte den chef der irrigatieafdeeling Serang voor de zoo herhaaldelijk verkregen voorlichting op het gebied der techniek, sprak zijn volle vertrouwen uit in de toewijding en rechtschapenheid der regenten van Pati en Koedoes en drukte den anderen inlandschen ambtenaren nogmaals in een ernstige toespraak hunne plichten op 't hart. Ook aan de europeesche industrieelen der streek betuigde de resident zijne achting wegens hunne correcte houding gedurende de periode van zijn bestuur, daaraan toevoegende dat naar zijn inzicht eene bloeiende landbouwindustrie der inlandsche bevolking ten goede kan komen.

De *Preangerbode* deelt mede dat het 2e bataljon infanterie te Tjimahi is gemobiliseerd en waarschijnlijk 15 April naar **Boni** zou vertrekken. Het bataljon is bewapend als de marechausee. Mede gaat een peleton genietroepen.

Met de »Koningin-Regentes« worden te Batavia verwacht de ontdekkingsreiziger Pratt en zijn twee zoons. Hij zal daar de laatste voorbereidingen treffen om, na overleg met de regeering, een lange reis te maken over Dobo naar **Ned. N.-Guinea**. Hij zal onmiddellijk het binnenland ingaan, zoover mogelijk met kano's langs de natuurlijke waterwegen en door een inlandsch hoofd vergezeld worden.

Zijn *hoofddoel* is het verrijken van zijn natuurhistorische verzameling en zijn *neven.doel* topografische waarnemingen.

Niettegenstaande de landvoogd reeds 4 à 5 millioen heeft **bezuinigd** op de vaste uitgaven der begrooting van 1905, zal ze toch vermoedelijk nog een **tekort** aanwijzen van 20 millioen, zegt de *Javabode*, veroorzaakt door onafwijsbare expedities naar Celebes en elders en het uitvoeren van openbare werken, voor welke reeds twee jaren geleden door de volksvertegenwoordiging gelden werden toegestaan, doch waaraan niet bijtijds een begin kon worden gemaakt.

Den 30sten Maart jl. werden te Batavia onrustbarende berichten omtrent den toestand op **Bali** vernomen, sedert reeds per draad ons bekend geworden. De houding door Badoeng, Tabanan en Gianjar aangenomen, zou het nemen van maatregelen in het belang der veiligheid van de ingezetenen van Boeleleng noodig maken. Op het verzoek om inlichtingen van de *Javabode* aan den resident seinde deze echter zeer laconiek en duidelijk: »kletspraatjes«, zoo lezen wij in het desbetreffende bericht uit Batavia aan de *Locomotief* van 31 Maart jl. Ook de *N. Soer. Ct.* noemt die berichten overdreven, en een gevolg van het aandringen van het bestuur op eene betere afsluiting te water en te land, aangezien nog steeds invoer van opium en andere zaken plaats heeft.

De majoor Swart werd 17 Maart jl. uit Atjeh te Batavia verwacht en zal een week te gast zijn van den gouverneur-generaal. De te **Borneo** te volgen gedragslijn zou worden besproken. Hij gaat *niet* naar Moeara Teweh, maar een ander hoofdofficier, is nader besloten.

De **gemeenteraad** te Batavia zal vermoedelijk in samenstelling eene wijziging behoeven, daar, blijkens de *Javabode*, de niet-ambtelijke leden door hun benoeming verrast, niet voorbereid en ook niet genegen zijn hun mandaat aan te nemen.

Uit **Palembang** kwamen berichten van eene overvalling door eene patrouille onder een europ. sergeant op 19 Maart jl. van eene bende achter Rantau Langkap boven Batang Hari, waarbij twee vijanden sneuvelden en eenigen gewond werden. Door de patrouille van kapitein van der Heijden werd twee dagen te voren in het stroomgebied van den Boven-Tjempegan, een zijrivier van de Kloempangbesar, nedergelegd Raden Brahim Koewat, een voornaam volgeling van pangeran Ratoe.

Uit de berichten, welke het *Badj. Nbl.* ontving, blijkt, dat de beschieting van het controleurs-etablissement te **Pasir**, op de oostkust van het eiland Borneo, niet zoo erg is geweest als het verontrustend telegram, aan het *Soer. Hbl.* verzonden, deed vermoeden. Deze beschieting heeft vroeger ook al eens plaats gehad en was meer uit wraakzucht tegen de pradjoerits gericht.

Het maleische blad *Kabar Perniagan* bevat een **klacht** over het optreden van een »toean controleur padjeq« — vermoedelijk den heer H. J. de Groot, die sedert eenigen tijd de commissie van gecommitteerden voor de bedrijfsbelasting op haar tochten door de chineesche winkelwijken van Batavia vergezelt. Er wordt beweerd dat door hem de bedrijfsbelasting, zonder onderzoek frischweg, met 100 pct. zou worden verhoogd, zonder iets te willen weten van openlegging van den stand van het bedrijf en dat hij in 't algemeen zeer autocratisch zou te werk gaan.

De klacht moet volgens de *Javabode* algemeen zijn, dit blad vestigt dan ook de aandacht op de daardoor ontstane ontevredenheid maar acht het instellen van een onderzoek niet op zijn weg.

De volgende berekening der verhouding van het aantal benoemde Raadsleden tot het zielental der bevolking geeft het *Nieuws van den Dag voor N. I.*, waaruit dit blad de conclusie trekt **dat de regeering zonder eenig systeem moet te werk zijn gegaan.**

Batavia. Eén europeesch vertegenwoordiger op elke 600 europeesche ingezetenen.

Meester Cornelis. Eén idem op elke 280 idem.

Buitenzorg. Eén idem op elke 200 idem.

Batavia. Eén inlandsche vertegenwoordiger op elke 10,000 inlanders.

Meester Cornelis. Eén idem op elke 14000 idem.

Buitenzorg. Eén idem op elke 9500 idem.

Batavia. Eén chineesche vertegenwoordiger op elke 13400 Chineezen.

Meester Cornelis. Eén idem op 2600 idem.

Buitenzorg. Eén idem op 3800 idem.

Dit behoeft echter niet alzoo te zijn schrijft de *Locomotief*. De regeering heeft in 't oog gehouden, dat men hier eer een vertegenwoordiging van *groepen* dan van *personen* bedoelde en tevens voor Batavia een maximum voor het gansche aantal leden gesteld. Zij meende dat Batavia met 25 leden kon volstaan. Batavia heeft in 't geheel 115000 ingezetenen. De verhouding van het aantal raadsleden tot het zielental is dus 1 : 4600. Indien men bedenkt, zegt dat blad, dat de stad Amsterdam een bevolking van 550000 zielen en een Raad van 45 leden heeft, dan slaan de Bataviasche verhoudingsgetallen geen slecht figuur. Voorts heeft de regeering voor Batavia $1\frac{1}{2}$ maal zooveel Europeanen als kleurlingen gewenscht en voor de inlanders en Chineezen het verhoudingsgetal 1 : 10000 als het normale aangenomen. Te Meester Cornelis en te Buitenzorg, waar slechts 2600 en 3800 Chineezen wonen, kon men moeielijk onderscheidenlijk $\frac{1}{5}$ en $\frac{2}{5}$ Chinees in den Raad benoemen.

De cijfers kunnen alzoo volgens de *Locomotief* niet als bewijs van stelselloosheid gelden.

De Heer J. H. Heijl heeft in *Teysmannia* een opstel geleverd over het groote nut van de **ooftteelt als volkscultuur** en is van meening dat de regeering niet genoeg belang stelt in deze zaak, die voor hare ontwikkeling regeeringssteun niet kan ontberen. Hij beveelt daarom een onderzoek in den volgenden geest aan:

1°. Naar den omvang der vruchtenteelt in de verschillende streken van Java, welke vruchtsoorten in bepaalde streken goed gedijen en onder welke klimatologische omstandigheden.

2°. Naar de omstandigheden waaronder de handel in vruchten geschiedt en van welk belang deze handel voor iedere streek afzonderlijk moet geacht worden.

3°. Op welke wijze die factoren, welke belemmerend werken op den vruchtenhandel, zijn te verminderen of geheel weg te nemen.

4°. Naar de mogelijkheid om in de diverse vruchtencentra tot een rationeeler bedrijfsvorm te geraken door het aanleggen van proeftuinen, dus geen proeftuinen in eigen beheer.

5o. Naar de wenschelijkheid tot oprichting van een centralen proeftuin, onder deskundig beheer, voor het nemen van proeven omtrent de meest geschikte vermeerderings- en veredelingsmethoden voor iedere vruchtsoort in het bijzonder; alsmede tot het aankweeken van jonge planten: zaailingen enz. ter verspreiding onder de inlandsche en europeesche bevolking.

7o. Op welke wijze partij getrokken kan worden van de verworven landbouwkundige kennis van ex-leerlingen der landbouwschool.

Door kruising van Liberia- en Javakoffie heeft men **hijbriden** verkregen, die voor de toekomst veel beloven. De krachtige groei en mindere vatbaarheid voor blad- en aaltjesziekte van de Liberia gaat hier gepaard met een aanmerkelijke verbetering van smaak en geur van het product.

In Rotterdam werden in de maand Januari jl. 40 balen hijbriden-koffie, afkomstig van landen in Midden Java, afgedaan voor prijzen, varieerende tusschen 26½ en 33½ cent.

De heer Suermondt, gedelegeerde van het Alg. Syndicaat voor koffie- en andere bergcultures in N. I. schrijft ons ook dat er nog nooit zooveel Hijbridenkoffie tegelijkertijd aan de markt gesteld is en men nu een vrij goede basis heeft verkregen van de waarde dezer koffie, die ook voor later op ongeveer 6 cent boven goed ordinaire Santos mag aangenomen worden. De smaak is krachtig en zuiver en heeft niets gemeen met Liberia. Hij vestigt dan ook de aandacht der planters op deze cultuur van Hijbridenkoffie.

Den 31sten Maart jl. heeft te Batavia eene vergadering plaats gehad ter stichting van een **Protestantenbond** onder Presidium van Ds. Carpentier Alting. Hij zette uiteen wat de Bond wil. Er dreigt gevaar voor Indië dat bedreigd wordt met berooving van onze geestelijke vrijheid, zeide hij. Tot voor weinige jaren kende men in Indië geen godsdienstverdeeldheid, maar nu wordt het anders. De minachting, die de zich noemende rechtzinnigen ons bewijzen, noodzaakt ons den strijd aan te binden tegen onvrijheid en gewetensdwang. De Bond zal trachten zijn doel te bereiken door het verspreiden van geschikte literatuur, vooral kinderboeken, verder door de maatschappelijk lager staanden persoonlijk op te zoeken, hen te steunen en op te heffen. Hij zal de beoefening van gewijde koraalmuziek beoefenen, teneinde eene gewijde stemming in 't leven te roepen bij godsdienstige samenkomsten; voorts zal de Bond de opleiding van moderne predikanten geldelijk en zedelijk steunen. Er zullen commissiën worden gevormd op elke plaats, waar een terrein van werkzaamheden zal gevonden worden.

De *Deli Ct.* weet te vertellen dat de **overgave van het bestuur te Atjeh** den 23sten Mei a.s. zal plaats hebben, den dag van aankomst van den nieuwen gouverneur te Kota Radja.

De steeds sterker toenemende **verinlandsching van de europeesche school in Indië**, als gevolg van het in den laatsten tijd schier wagewijd openzetten van die school voor rijp en groen, geeft aan de *Semarangsche Courant* aanleiding in haar week-overzicht een zeer pakkend betoog daartegen te richten. Een sterke toevloed van het inlandsch element op de europeesche school moet haar aard veranderen en haar onbruikbaar maken voor het aangewezen doel: de opvoeding en de opleiding van de europeesche jeugd. Het europeesch onderwijs heeft schatten gekost, is goed georganiseerd, heeft betrekkelijk een hoog peil bereikt. Het gewone inlandsche kind, tusschen europeanen gebracht, moet dit peil snel doen dalen, meent het blad.

Door de nieuwe wijzigingen in het reglement op het Eur. lager onderwijs kunnen thans inlanders, die minder dan f 50 per maand verdienen, hunne kinderen gratis de europeesche school doen bezoeken; is hun inkomen daarboven, dan betalen zij een minimum schoolgeld. En bij drommen zenden inlandsche mandoers, schoenmakers, waschlieden, waronghouders, karverhuurders enz. hunne kinderen naar de scola blanda en er zijn nu reeds scholen, waar het inlandsche element het overheerschend is.

En hoewel de kennis van het nederlandsch zooals geëischt wordt, een rem moest zijn, zoo is dit toch niet zoo erg het geval, daar er, vreemd genoeg, onderwijzers zijn, die daarmede nog al de hand lichten.

Overal duiken gelegenheden op om inlandsche kinderen een ideetje hollandsch te leeren. Gepensionneerde inlandsche onderwijzers, oud-onderofficieren, juffrouwen, geslagen bouwklerken, iedereen geeft tegenwoordig les

inlandsche kinderen. De directeur van O. E. en N. Abendanon is de voorsteller van de voor den inlander in deze zoo gunstige bepalingen, waarmede hij volgens dat blad het onderwijs niet bevoordeeld heeft. Alleen de ervaren onderwijzer weet, hoe het onderwijs terstond van richting moet veranderen, als een gedeelte der leerlingen uit gewone inlanders bestaat en iedereen begrijpt dat een europeesche school geen europeesche school meer is als de helft der leerlingen gewone inlandertjes zijn.

Niet omdat het inlandsche kind zooveel slechter is dan het europeesche, maar omdat het *anders is*, een inlandsch kind is niet een europeesch kind, ze zijn heterogeen.

En men bouwt toch geen fraai heerenhuis, om er later een padischuur van te maken.

Maar moet de inlander dan geen onderwijs hebben? Ja zeker zegt het blad: »de inlander heeft dringende »behoeften aan een voor hem passend onderwijs; Indië »voor de Indiërs, ontwikkeling van Indië is niet mogelijk »zonder ontwikkeling van den inlander, we hebben de »belangen van den inlander tot heden schandelijk ver»waarloosd.« *Maar ik geef mijn goeden, braven Amat, mijn loekang-spen, niet mijn rok of smoking, als hij vraagt een visite te mogen maken bij zijn Sobat Kromo, die 'n besnijdenisfeest viert.*

Zelfs de heer J. Hilgers zegt in »*Ons Volksbestaan*« dat de nieuwe bepalingen omtrent het toelaten van inlanders op de lagere school niet in het belang van het onderwijs zijn.

Het getal inlanders, zegt hij, kan daardoor sterk toenemen en het percent slechte hollanders vermeerderen. Hij wil echter de inlanders volstrekt niet van de europeesche school weren, integendeel hij juicht het toe dat nette inlanders geheel met de europeesche kinderen gelijk gesteld worden, maar hij keurt het af, dat de regeering, zij 't ook oogluikend, toestaat dat het percent slechte hollanders op de lagere school vermeerdert, omdat zij geen geld kan toestaan om op andere wijze de inlanders in de gelegenheid te stellen onze taal te leeren. Juist de kinderen uit de indische volksklasse, wier opvoeding zoo bijzonder veel zorg vereischt, lijden er onder.

Aan den correspondent van de *N. R. Ct.* werd eergisteren uit Batavia geseind:

Den 15n Mei vertrekt een brigade geologische opnemers van het mijnwezen naar Benkoelen, om dat gewest te verkennen. Zij beginnen in de nabijheid van Redjang Lebong, waar een groote goudrijkdom vermoed wordt.

West-Indische Berichten.

Suriname. Het voorloopig verslag door de Koloniale Staten uitgebracht op de ontwerp-begrooting voor 1906 ademt over het geheel instemming met 's gouverneurs voorstellen. Ook hierin werd echter op spoed aangedrongen ten aanzien van de behoefte aan terrein voor den kleinen landbouw, terwijl men met belangstelling de voorstellen tegemoet zag, welke het bestuur tot verbetering en uitbreiding van den landbouw in uitzicht stelde, en nu, naar we aan *Onze West* ontleenen, toch werkelijk reeds de Koloniale Staten hebben bereikt.

In het verslag wordt op verschillende punten gewezen, die de aandacht van het bestuur alleszins verdienen. Zoo wordt aangetoond dat de beschikbare middelen voor het immigratie-fonds nog slechts voor een jaar toereikend zullen zijn, zoodat het reeds nu noodig is maatregelen te nemen ter verzekering van een geregelden aanvoer van immigranten, daar eene stremming hierin van onberekenbaar nadeel voor de kolonie zou wezen; werd gewezen op de verre van royale opvatting ten aanzien van de kostelooze geneeskundige behandeling en verpleging van behoeftigen; werd in overweging gegeven een school voor middelbaar onderwijs in de kolonie in het leven te roepen, waarvan naar men oordeelde de kosten geheel of nagenoeg geheel uit de schoolgelden zouden kunnen worden bestreden; kwam de vraag ter sprake of het bestuur reeds de vraag overwogen had, hoe in de wekelijksche mail-verbinding met Europa te voorzien, wanneer de »Royal Mail« einde Juni den dienst zou staken; werd in overweging gegeven aan een beperkt aantal geschikte jongelieden de gelegenheid te geven, om in den Cultuurtuin eene opleiding in het landbouwvak te ontvangen; bleek twijfel te bestaan aan den deugdelijken toestand van vele der koloniale vaartuigen; werd de onderstelling geopperd dat einde 1906 het voor den spoorwegaanleg tot Kadjoe toegestaan crediet ad f 4.200.000 zou zijn verbruikt, en daaraan de vraag vastgeknoopt, hoe het bestuur eventueel dacht te voorzien in de afwerking der dan nog resteerende kilometers van Brownsweg tot Kadjoe; deed men voor de opbeuring der balata-industrie aan de hand, door eene wijziging in de desbetreffende verordening, de uitgifte van kleinere concessieterreinen en daardoor de deelneming van kleine industrieelen mogelijk te maken, welke deelneming b.v. in de goudindustrie tot goede resultaten heeft geleid.

Laten we hieraan toevoegen, dat door de Koloniale Staten nog een klein verlangenslijstje werd opgemaakt o. a. betreffende den reserve-telefoonkabel tusschen Leonsberg en Voorburg, voor dit jaar door den minister van koloniën van de begrooting geschrapt, terwijl voorts inlichtingen werden gevraagd betreffende het stadium, waarin zich de plannen tot oprichting van een tuchtschool bevinden, de resultaten der proeven met den anti lepra-heester enz.

Minder getukkig gezien achten wij het in den tegenwoordigen tijd traktements-verhoogingen te zien bepleiten, zooals voor de districts-geneesheeren, die door de ontvolking der plantages hun particuliere practijk zagen afnemen, en voor den kolonialen ontvanger en betaalmeester wegens uitbreiding zijner werkzaamheden. Niet dat wij den betrokkenen niet best wat zouden gunnen, maar 't is nu waarlijk geen tijd om de kosten der toch reeds zoo dure koloniale huishouding nog hooger op te voeren.

Wat de voorstellen van het bestuur tot uitbreiding en verbetering van den landbouw aangaat, weet *Onze West* mede te deelen, dat eene ontwerp-verordening werd ingediend tot het verstrekken van financieele hulp van gouvernementswege voor den aanplant van bacove voor export op groote schaal. Het doel zou wezen te komen tot een aanplant van ten minste 3000 hectaren binnen drie jaren, waarvoor gerekend wordt op een maximum uitgaaf van $7\frac{1}{2}$ ton gouds.

Het doet ons genoegen, indien het paramaribosche blad goed is ingelicht, dat het bestuur de bevordering der bacove industrie nu eens ter dege ter hand gaat nemen. Wanneer nu maar niet alles weer op ééne kaart wordt gezet. Maar de lessen met de suiker eerst en daarna met de cacao opgedaan, zullen de surinaamsche planters zich nu wel ter harte nemen. Men weet trouwens dat reeds plannen met verschillende cultures ten deele in uitvoering, ten deele hangende zijn.

Onder de laatste behoort dat ten aanzien van de heveacultuur. Naar uit Ceylon bericht werd, zouden de kosten van 50000 gekiemde heveazaden van de Royal Botanical Gardens te Peradenuja in wardsche kisten verpakt op ruim f 600 komen te staan, terwijl de firma William Brs. op Ceylon op zich nam, 25000 bewortelde heveastekken te leveren voor f 60 per 1000 stuks, franco Amsterdam, onder garantie van de goede overkomst van minstens 50 percent. De bestelling van stekken, moest evenwel uiterlijk einde Juni op Ceylon ontvangen zijn, zoodat het betrekkelijk kort dag was om er over te pikeren of van bedoeld aanbod gebruik zou worden gemaakt.

Voor de cacao-planters kwam er 'n lichtschijntje in den vorm eener mededeeling van den inspecteur van den landbouw betreffende een verzoek van den nederlandschen consul te Marseille om toezending van monsters van pinda en van cacao. Marseille is nl. een belangrijke marktplaats voor deze beide artikelen, en het zou kunnen, dat daar een voordeelige afzet van pinda en het bedingen van hoogere prijzen voor de surinaamsche cacao, dan op andere markten mogelijk is. Hoop doet leven!

De regeling van het treinen-verkeer op het onlangs voor den dienst geopende traject Paramaribo-Savannakamp omvat geen Zondagsdienst, zoodat in de kolonie reeds de meening geopperd werd, dat zulks in verband stond met de, in een deel der regeeringskringen in het moederland heerschende denkbeelden betreffende de Zondagsrust.

De directeur der koloniale spoorwegen heeft zich gehaast de onjuistheid dier meening uiteen te zetten in eene in het *Gouvernements Advertentie Blad* opgenomen mededeeling. De reden van het niet loopen van treinen op Zondag is gelegen in de groote drukte van de nieuwigheid en in de moeilijkheden van een nieuwen dienst, waardoor al het eenigszins geoefende treinpersoneel in beslag genomen en buitengewone inspanning van hen gevorderd wordt. De bedoeling is evenwel toch om den dienst op Zondag uitzondering te doen blijven en te beperken tot excursie-treinen naar Republiek, met voldoende oponthouden te Koffiedjompo en Onverwacht om die plaatsen te bezichtigen.

Och, och! wat zullen vele welmeenenden in de kolonie een diepen zucht hebben geslaakt, toen den 4en April ll. de uitslag der verkiezing van een Staten-lid bekend werd, en bleek dat geen der candidaten de volstrekte meerderheid had behaald. Opmerkelijk was het, dat het voormalig Staten-lid, de heer K. H. Bergen, die de hem aangeboden candidatuur niet had willen aanvaarden, toch nog 110 stemmen op zich vereenigde tegen 136 op den heer Fabriek en 135 op den heer Juda. Het schijnt wel, met 't oog op de ondervinding met de verkiezing van Mr. Benjamins opgedaan, die bedankt had en bleef bedanken, dat voor een deel van Paramaribo's ingezetenen zoo'n verkiezingsherrie nu eens je ware is. Nu van 4 tot 25 April ll., op welken laatsten datum de herstemming was

den Haag

Pension Koninginnegracht 47
geopend geheele jaar.
H. W. G. ROOSEBOOM.

Nice

Pension Hollandaise
VILLA NINE.
Avenue Auber
geopend NOVEMBER—JUNI.
H. W. G. Rooseboom—H. E. van Blommestein.

REPATRIEERENDEN.

Compleete meubileeringen
in Huur.

Voor benedenhuizen van af f 15 p. md
„ bovenhuizen „ „ 25 „
Voor geheele woningen na overeenkomst.

INLICHTINGEN OMTRENT WONINGEN etc.
OP AANVRAAG.

Meubelfabriek en Magazijnen

v/h CORSMIT BROSSOIS & Co.
WAGENSTRAAT 18. — DEN HAAG.
SPECIAAL ADRES
VOOR COMPLETE MEUBILEERING.

PIERRE VOS,
Cuisinier, v. Galenstraat 30.
Diners in alle prijzen.

---

18 à 20 pCt.

De naaml. vennootschap
Verbruiksvereeniging

INSULINDE,

2e Schuijtstr. no. 1,
verkoopt à contant
KRUIDENIERSWAREN en COMESTIBLES 18 à 20 pCt.
beneden de gewone winkelprijzen.
Vraagt prijscourant.
De Directeur,
E. C. SENGER.

PENSION

Koningsplein 6, 's-Gravenhage.
Gemeubileerde Apartementen te huur
met of zonder pension,
per maand, per week of per dag.

Het Indisch-Nederlandsch Kantoor,
Conradkade 60, 's-Gravenhage,
bij de Laan v. Meerdervoort.
Effecten — **Prolongatie** —
Hypotheken — Assurantiën
(alle branches) — Spaar- en
Depositobank — Koopt **Java-Bankbilletten** — Bezorgt
passage per mailbooten naar
Indië, Amerika, Z.-Afrika
en O.-Azië. Volledige inlichtingen **kosteloos.**

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende
wonende te ____________ wenscht
donateur-trice / lid te worden der Vereeniging
„Oost en West" tegen een jaarlijksche
contributie van *f* ____________
____________ den ____________ 190__
Straat of gracht. Handteekening.

's-Gravenhaagsche

Crediet-Vereeniging en Depositokas

Den Haag — Buitenhof 46.

Waarborgkapitaal en Reserve

f 400.000.

Directie:
Mr. I. B. VAN BERCKEL. — J. L. DIETZ.

Commissiehandel in **Effecten** en **Coupons. Credieten** tegen persoonlijk of zakelijk onderpand. Verhuurt **Safes** in den brandvrijen kelder. Plaatst gelden à **deposito,** in **chèque-rekening,** in de **spaarkas.**

Correspondent van de **Ned. Ind. Escompto-Maatschappij.** Betaalt hare **Wissels** uit. Fourneert tegen zeer voordeelige koersen **Traites** op de belangrijke plaatsen in **Ned. Indië.**

Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.

Kantoortijd 9—3 uur.

Teeken- & Schilderlessen

IN
Olieverf, Pastel en Aquarel
DOOR
Mej. CLASINA NEUMAN,
Verlengde Suezkade 136.
Eigen atelier voor leerlingen.
SPREEKUUR:
MAANDAG en DONDERDAG van 1—5.

H. HOLLENKAMP en Co.

Vijzelstraat, hoek Keizersgracht, Amsterdam.

Telephoonnummer 1118.

SPECIAAL ADRES voor de Levering van

OOST- EN WEST-INDISCHE UITRUSTINGEN.

alsmede Civiele en Militaire Uniformen.

Het Bureau van *Oost en West, Laan van Meerdervoort 195,* is op aanvrage, volgaarne bereid de gewenschte inlichtingen te geven omtrent de levering der goederen door bovenstaande Firma.

AGUILAR'S

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFELWIJNEN,
zijn alom bekend.
Hoofdkantoor:
Heerengracht 3, Den Haag.
Bijkantoor:
BATAVIA, B. DE BAS & Co.
Succursalen: UTRECHT en LEIDEN.
Agentschappen op alle Hoofdplaatsen in Ned. Indië.
Interc. Telephoon 264.

„Arnhem" Levensverzekering-Maatschappij „ARNHEM".

Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.
Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUCHT, te *'s-Gravenhage.*
Inspecteurs: H. N. STAKMAN te *'s-Gravenhage;* G. O. A. VUNDERINK te *Groningen;*
H. VEDER te *Arnhem;* J. P. PUNT te *Breda.*
Bijkantoor te **Batavia,** Directeur J. WILDEMAN.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.

ONTVANGEN:
Gandaria assin - Geconfijte assem - Assem koekjes
Goelalie - Eend - Kip - Kuiken in gelei per blik
Roode visch - Ketjap Benting - Klapperolie.

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.

Export van **Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten, Gramophones, enz.** naar Oost- en West-Indië.
Speciaal voor de tropen aanbevolen:
Piano's en Vleugels uit de fabriek van JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON! Garantie 5 jaar.
Catalogus franco op aanvrage.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

H. VAN ROOY,
SCHOENMAGAZIJN.
Specialiteit in maatwerk voor gevoelige voeten.
Reparatie-inrichting.
BANKASTRAAT 4 L
naast de Melkinrichting „de Sierkan".

De Firma TER MARSCH & Co.

Hofleveranciers te ROTTERDAM
levert, onder nevensstaand Fabrieksmerk, uitsluitend
prima kwaliteit

Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,

ENZ. ENZ.
Vraagt uitgebreide Prijscourant voor Export of Binnenland.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1905	van Marseille. 1905	te Port-Said. 1905	te Padang. 1905	te Batavia 1905
Ardjoeno	13 Mei	25 Mei	30 Mei	18 Juni	20 Juni
Goentoer †	27 „	8 Juni	13 Juni	2 Juli	4 Juli
Merapi	10 Juni	22 „	27 „	16 „	18 „
Ophir †	24 „	6 Juli	11 Juli	30 „	1 Aug.
Gedé	8 Juli	20 „	25 „	13 Aug.	15 „
Sindoro †	22 „	3 Aug	8 Aug.	27 „	29 „
Lawoe	5 Aug.	17 „	22 „	10 Sept.	12 Sept.
Wilis †	19 „	31 „	5 Sept.	24 „	26 „

† 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 11, *'s-Hage.*

ZADEL- EN KOFFERMAKERIJ,

W. POPPINK,

151 PRINS HENDRIKSTRAAT, DEN HAAG.

Goedkoop adres voor sterke REIS- en HANDKOFFERS. Vooral wordt de aandacht gevestigd op mijn uiterst solide en goedkoope gepanserde HUT- en MAILKOFFERS. Reparatieinrichting voor alle soorten reisartikelen en lederwaren.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.

Nouveauté's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

AUG. SAVELKOUL,

Voorheen J. VAXOLAIRE & Co.
AMSTERDAM. BATAVIA.
SINGEL 429, 31, 33, 35, hoek HEILIGEWEG,
AMSTERDAM.
Het eenige adres in geheel Nederland.
Met FILIAAL te BATAVIA „Rijswijk".

Speciale Inrichting voor

INDISCHE UITRUSTINGEN.

UNIFORMEN voor HH. Ambtenaren, Officieren van het O.-I Leger en Marine.

Door veeljarige eigen ondervinding, tijdens mijn verblijf te Batavia, ben ik in staat alle Kleeding volgens de eischen, voor Indië gesteld, te leveren. Te Amsterdam worden dezelfde gegarandeerde kwaliteiten **Linnen, Drill** en **Khaki Costumes**; alsook speciaal voor de Tropen geschikte **Fantaisie-** en **Ceremonie-Costumes** geleverd, als te Batavia.

Daar hier in Nederland uitrustingen geleverd worden, die in Indië gekomen, totaal onbruikbaar blijken te zijn, (alleen uit gebrek aan ervaring op dit gebied), is eene garantie, zoowel te Amsterdam als te Batavia door mij verstrekt, van zeer groot belang. Door het bestaan van mijn zaak hier te lande, **zijnde dezelfde als die te Batavia,** is het bezwaar van hier in Europa zijn Uitrustingen te koopen opgeheven

Geïllustreerde Prijscourant franco op aanvraag.

Vraagt — **Uw Leverancier**
de bekende — **Groenten, Soepen,**
Saucen en — **Zuren van de Firma**

FABRIEKSMERK T&D GEDEPONEERD

TIELEMAN & DROS, *Leiden.*

OOST en WEST.

RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds.
Des **Zondags** van **12** tot **7** ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geintroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (**plat du jour**) *f* 0.80.
Diné *f* 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

BONBOEKJES { **voor 10 plats du jour f 7.00,**
voor 10 diners f 12.00. }

Het lokaal is **telefonisch verbonden,** zoowel ten gerieve der leden, als tot het ontvangen van bestellingen.

bepaald, hebben de luitjes weer gelegenheid gehad om volop te genieten van het schelden en tweedracht zaaien.

In de Lawa-streek gaat de gezondheid nu onder de deelnemers aan de exploratie blijkbaar een weinig te wenschen laten. De opziener Kampmeijnert, die ten vorigen jare met 18 chineesche boorlieden van Banka naar Suriname was overgekomen, is overleden. Een der boorlieden moest, vermoedelijk lijdende aan zwelziekte (beri-beri?) naar de hoofdstad worden gebracht, terwijl de opzichter Millard in het hospitaal te Paramaribo weer op zijn verhaal moest komen, na door de malaria te zijn aangetast.

De Indische Bond en het Bondsblad.

Van den Indischen Bond ontving de Redactie een schrijven van 28 Maart jl. houdende kennisgeving van het optreden op 1 April jl. van den oud-assistent-resident P. T. F. van Houten als Redacteur van het *Bondsblad* en ons uitnoodigende om op den nieuw opgetreden redacteur het, onder journalisten gebruikelijk, reciprociteitsstelsel toe te passen. Van deze gereede aanleiding, om van den Indischen Bond en zijn weekblad een enkel woord te zeggen, maken wij gaarne gebruik.

Van de oprichting af hebben wij met het denkbeeld »Indische Bond« gesympatiseerd; wij vonden het een gelukkig verschijnsel, dat de inwoners van Nederlandsch-Indië genoeg belang gingen stellen in de publieke zaak, om zich te vereenigen, tot het bespreken en behartigen daarvan en wij hadden tegen den Bond, zooals bij ter wereld kwam, slechts deze eene, zij het ook belangrijke, bedenking, dat het nieuwe lichaam wel zorg zou dragen voor de belangen zijner leden, maar zich niet aan zou trekken het algemeen belang, dat van de zooveel millioenen tellende inlandsche bevolking.

Voorschriftelijk is dit ook nu nog niet veranderd; in de bestuursvergadering van den 28en Maart was men verplicht het lidmaatschap van den Bond te weigeren aan een ontwikkeld inlander, arts van beroep, die zich daartoe had aangemeld. Op grond van art. 2 der Statuten, hadden enkele afdeelingen zich tegen het lid worden van den inlander verzet, doch in de vergadering werd besloten op wijziging van dit artikel aan te sturen.

Brengen wij dit in verband met de goede richting, die met veel talent reeds door den heer Wijbrands in het Bondsblad was ingeslagen en letten wij op het journalistiek en litterair verleden van diens opvolger, dan mogen wij gerust vertrouwen, dat de toekomstige arbeid van den Indischen Bond voor het algemeen belang goede vruchten zal dragen.

Trouwens, reeds in zijn eerste Hoofdartikel in het *Bondsblad* van 1 April getiteld: »Wat de Indische Bond wil« geeft de heer v. H. duidelijk zijn program. Hij wil den bond doen aansluiten bij de nieuwe richting — opleiding tot zelfbestuur — die al meer en meer de Regeeringshandelingen van den laatsten tijd kenmerkt. En in afwachting daarvan wenscht hij hem te doen werken als »maatschappij tot nut van 't algemeen.«

Van harte wenschen wij dan ook den Indischen Bond en den nieuwen redacteur van het »Bondsblad« toe, dat hun streven met succes worde bekroond.

RECLAMES.

Van Vreemde Koloniën.

Het socialisme op koloniaal gebied. Het socialisme heeft zich in Frankrijk sterk ontwikkeld. Men vindt zijne aanhangers onder de hoogste regeeringspersonen en zoo kan het dus geen verwondering baren, hen ook hier en daar aan het hoofd eener kolonie te zien gesteld. Een hunner is zeker de heer Picanon, gouverneur van Nieuw-Caledonië, naar aanleiding van wiens beweerde oproeping naar het moederland, de heer Paul Trouillet in de *Dépêche Coloniale* het volgende opmerkte:

»Zeker, als er één kolonie is, waarvan de toestand ter dege onder de oogen moet worden gezien door het centraal gezag, dan is het ongetwijfeld Nieuw-Caledonië, dat sedert vele jaren op den weg is naar een volslagen bankroet, waarheen een onvoorzienig bestuur het heeft geleid, dat er meer op uit was om zich kleine lokale politieke overwinningen te verschaffen, dan om de zoo zeer noodige practische oplossing te vinden voor de economische vraagstukken in de kolonie.

Zonder twijfel viel 't niet gemakkelijk orde te brengen in de nalatenschap van den heer Feillet (den vorigen gouverneur); maar dat was juist de reden, waarom de minister van koloniën den inspecteur-generaal der koloniën, den heer Picanon, belastte met de opdracht den boedel te liquideeren met zoo weinig onkosten als mogelijk was, en in het ongelukkige Caledonië een nieuwe aera in te wijden, minder grootsch, maar in het belang van hen, die daar een nieuw vaderland vonden. Zooals wij reeds dikwerf hebben aangetoond, is de toestand op financieel gebied in dat schoone land nog verergerd, het gemodder ten aanzien van de publieke werken en zelfs van de comptabiliteit nog duidelijker aan den dag gekomen, de ellende heeft overal haar intrek genomen, en wij hebben onlangs in den boezem van den Algemeenen Raad, van eene zijde, waarvan men dat niet had mogen verwachten, door het hoofd van bestuur namelijk, zonderlinge theorieën hooren verkondigen over het kapitaal en de kapitalisten. Dien dag heeft de heer Picanon, besluiteloos, aarzelend, erkend, dat hij afstand deed van zijne onafhankelijkheid; de gouverneur zag het gevaar niet in, dat zijn bestuur liep op den weg, waarheen zekere politici hem voerden, die voortaan wisten wat zij van zijne zwakheid konden verkrijgen. Onmiddellijk werd tot ontbinding van den Algemeenen Raad (die 's gouverneurs voorstellen verwierp) besloten en den oorlog verklaard aan de groote maatschappijen, in den vorm van een ontwerp van belasting op de mijnen; de strijd tegen het kapitaal in een land als Nieuw-Caledonië, dat als alle jonge landen niet kan bestaan zonder den toevloed van kapitalen is een dwaze opvatting, dwaas en grievend tegelijk; het is deze opvatting, die de heer Picanon tot de zijne heeft gemaakt, en het zal niet het minst wonderlijke onderwerp van gesprek tusschen de heeren Picanon en Clementel uitmaken, wanneer het aan eerstgenoemde zal wezen om de weldaden uit te leggen van zulk eene uitsluiting van het kapitaal in Nieuw-Caledonië.

Men weet waarop deze periode eener verjongingskuur door middel van het socialisme is uitgeloopen. Wij hebben onlangs meêgedeeld dat het opperbestuur eenvoudig alle, door den heer Picanon voorgestelde verhoogingen der belasting op de mijnen heeft verworpen en den bestaanden toestand gehandhaafd en de gouverneur van Nieuw-Caledonië, in een hoek gedreven door de laatste financieele moeielijkheden, weet niet hoe hij 't hoofd zal bieden aan den toestand, zij 't ook maar om den geregelden gang van zaken te behouden, daar de 200000 franken, waarop hij gerekend had als opbrengst van den door hem ontworpen maatregel, nu uitblijven. En nu? Wel, de minister van koloniën heeft den heer Picanon verzocht, om eens met hem te komen praten, wat laatstgenoemde de gelegenheid geeft uitterusten van zijn naarstige, doch onvruchtbare werkzaamheden, en den heer Clementel om ten spoedigste naar Nieuw-Caledonië een gouverneur te zenden, die er meer op uit is om bezuinigingen te bewerkstelligen op een respectabel budget, dan om te gaan politiekeren en zijn krachten te beproeven op kinderachtige en gevaarlijke proeven van collectivisme in een land, waar 6000 vrijgelaten ballingen maar al te zeer bereid zijn om het tijdperk der »sociale rechtvaardigheid« in te wijden.«

Het schijnt dus dat de heer Picanon niet de rechte man op de rechte plaats was, en niet van het hout gesneden, waaruit men deugdelijke bestuurders verkrijgt, en het is te begrijpen, dat men zóó een niet langer op zijn plaats laat. Maar men ziet soms in de fransche koloniën het ook wel eens gebeuren, dat iemand, midden uit zijn vruchtbare werkzaamheden wordt weggeroepen, ter wille van . . . . Doch hieronder iets naders over deze quaestie.

De afgetreden gouverneur van Pondichéry. Daar verluidt dat de heer Lemaire, onlangs teruggeroepen gouverneur van Pondichéry, zal worden benoemd tot gouverneur van Fransch Guyana, stellen onze surinaamsche lezers mogelijk wel belang in hetgeen de correspondent der *Times of India* te Pondichéry wist mede te deelen betreffende het optreden aldaar van genoemden hoogwaardigheidsbekleeder en van de motieven voor zijn aftreden:

»Op schijnbaar goed maar niet officieel gezag, wordt medegedeeld, dat de heer Lemaire last heeft bekomen om naar Frankrijk terug te keeren. Zekere fransche koloniale bladen zijn verantwoordelijk voor dit nieuws. De terugroeping zou dan neerkomen op een overplaatsing naar Fransch Guyana. Verschillende vermoedens zijn ten opzichte van dit feit uitgesproken, maar tot nu toe is er nog geen uitlegging aan gegeven, en de quaestie blijft een open vraag. Algemeen wordt hier door menschen van alle standen erkend, dat het huidig bestuur een groot succes is geweest. Jaren lang liet het werk van vele diensten zeer veel te wenschen en ging de kracht, die daarvan behoort uit te gaan, geleidelijk te loor, maar de tegenwoordige gouverneur wist daar verandering in te brengen en de menschen aan het werk te zetten. Hij spaart zich zelven niet, en zijn ideaal is het om ook zijn ondergeschikten niet te sparen; maar niettegenstaande strenge tucht is hij zeer bemind en wordt hij geëerd door alle ambtenaren. Toch heeft hij te strijden gehad tegen twee machtige partijen: de roomsche geestelijkheid, bij wie hij geen *persona grata* is, omdat hij en zijn vrouw beiden protestant zijn, en de inlandsche locale politici. Wat de laatsten betreft, is de gouverneur te energiek om de leden der »Conseils électifs« naar de oogen te zien, die in den regel rechtstreeks of middellijk ongeoorloofden, arbitrairen invloed uitoefenen op de lagere ambtenaren in gouvernements-dienst, ter wille van de versterking hunner eigen positie. Fransch-Indië heeft in de laatste twintig jaren ongeveer 9 of 10 gouverneurs gehad, en alleen de namen Richard, Nouet en Lemaire hebben 'n indruk achtergelaten in de geschiedenis van het land. In den heer Lemaire heeft het land een bestuurder gevonden van ongewone voortreffelijkheid en ondervinding, wiens bekwaamheid, tact en energie hem bij uitstek geschikt maken voor de betrekking van gouverneur-generaal van Fransch Indië. En nu blijkbaar zonder eenige billijke reden, wordt deze bestuurder, die op zoo opmerkenswaardige goede uitkomsten kan wijzen, uit zijn tegenwoordige sfeer van nuttig en heilzaam werken geroepen om een gelijken post te bekleeden in een »woest land, welks inwoners op weinige uitzonderingen na buiten de palen der Christenheid staan, en welks belangrijkheid van twijfelachtigen duur is.«

Wij betwijfelen of deze inschikkelijkheid der fransche regeering tegenover de wenschen der politiseerende inlandsche gemeente wel in het belang van den inlander zelf is. In een land in opkomst behoort het gezag op vasten grondslag te staan ten einde te kunnen waken tegen den groei van het onkruid in de politiek, die zelfs in reeds lang geordende staten somwijlen zonderlinge bloempjes kweekt.

Intusschen zal de heer Lemaire ook te Cayenne gelegenheid vinden om zijne werkkracht te ontplooien. Er valt daar heel veel te doen.

Irrigatie. Irrigatie hier en irrigatie daar. De heeren van Sandick, Brunhes, Rehbock en Austin zullen over dit onderwerp intusschen in de bijeenkomst van het »Institut Colonial International«, die den 25en der vorige maand te Rome plaats had, op de rol, die de irrigatie in de economische ontwikkeling der verschillende landen en koloniën vervult, hun licht hebben laten schijnen ter aanvulling van hetgeen de heer Post ten vorigen jare aan het Instituut had mede te deelen, over hetzelfde onderwerp. Intusschen zij het ons vergund de laatste snufjes op dit gebied aan te dragen.

We hebben er lord Curzon en de irrigatie-commissie voor Engelsch-Indië een verwijt van gemaakt, dat ze in de eerste plaats er op bedacht waren, om het middel der irrigatie tot verhooging, verkrijgen of waarborg van productiviteit van het land toe te passen daar waar op grond van betrouwbare ondervinding nagenoeg absolute zekerheid bestaat hooge winsten te maken van het, in de onderneming te steken kapitaal, met zoo goed als algeheele verwaarloozing van de belangen dier streken van Engelsch-Indië, waar de hongersnood zich telkenmale zoo nijpend doet gevoelen. We haasten ons daarom mede te deelen, dat wel is waar aan het voorstel om aan een nieuw irrigatie-systeem in den Pendjab, dat van de Boven Tsjenab, en Djehlum en van den Beneden Bari Doab, 62,5 millioen gulden ten koste te leggen de voorrang werd verleend, maar dat toch ook door de engelsch-indische regeering een voorstel der commissie is overgenomen, strekkende om over een tijdvak van 20 jaren een bedrag van 360 millioen gulden te besteden aan, in hoofdzaak protectieve werken, in de, aan hongersnood meest onderhevige streken. Als dit plan ten uitvoer is gebracht zullen door den staat in het geheel ongeveer 800 milloen gulden aan irrigatie-werken zijn ten koste gelegd, waarvoor dan 30 millioen acres of 12 millioen hectaren zullen kunnen worden geirrigeerd, d. i. met de 10 millioen hectaren, welker irrigratie niet door den staat maar door particulieren of de bevolking werd bewerkstelligd, ongeveer 5 percent of het een-twingste deel van de totale oppervlakte van een land, waar zooals de heer Denzil Ibbetson in zijn bij het leggen van den eersten steen voor het Phipps Research Laboratory te Poesa op den 1en April ll. gehouden redevoering opmerkte, 200 millioen zielen — twee op de drie der heele bevolking rechtstreeks van den landbouw afhangen voor hun dagelijksch brood. Of lord Curzon dan gelijk had met den 29en Maart ll. te verklaren, dat, zoo het thans bestaande plan, waarvoor hij toen nog slechts *hoopte* de fondsen te zullen vinden, tot uitvoering zou zijn gekomen, de engelsch-indische regeering meer zou hebben gedaan dan eenige andere natie of ander land te voren deed? Quantitatief — ja. Maar er is geen ander land behalve China dat evenals Engelsch-Indië er op bogen kan zijne bevolking in de honderden millioenen te tellen. Maar qualitatief? Laat ons hopen, dat het ons in Indië ernst worde, stelselmatig en krachtig aan het werk te gaan bij de verbetering der agronomische toestanden van het land, opdat onze kolonie ten voorbeeld kunne strekken aan het groote engelsch-indische wereldrijk, hoe men in werkelijkheid voor 'n landbouwend volk zorgen kan en zorgen moet. Met evenveel of evenweinig recht als Lord Curzon het den 29en Maart ll. voor Engelsch-Indië deed, kan ons bestuur verklaren dat er in ons Indië veel op irrigratiegebied is gedaan, maar ten onzent zal niemand het wagen de bombast te uiten, dat door in evenredigheid gedurende 20 jaren twee millioen 's jaars te verwerken, wij meer zouden hebben gedaan dan eenige andere natie deed, en dit geeft ons hoop dat we, als we er eindelijk toe komen om flink aan te pakken, het zaakje ernstiger onder de oogen zullen zien dan men ginds deed.

Ook in Australië is het irrigatie-vraagstuk op het tapijt gebracht en wel met betrekking op den Murray, die met zijne zijrivieren een stroomgebied omvat van omstreeks 414000 vierkante engelsche mijlen, of ongeveer drie maal de oppervlakte van Japan. Doch, terwijl laatstgenoemd land eene bevolking heeft van bij de 50 millioen zielen, treft men in het stroomgebied van den Murray slechts een half millioen inwoners aan. Men heeft er reeds eenigen tijd over gedacht om de wateren van den Murray dienstbaar te maken aan den landbouw en in de conferentie van australische premiers te Hobarttown gehouden, in het laatst van de maand Februari ll., werd dit punt mede ter sprake gebracht, op de basis van het behoud der bevaarbaarheid van de rivier in den staat Zuid-Australië, met toekenning van het recht aan de andere staten, Nieuw-Zuid-Wales en Victoria, om van het water in den bovenloop der rivier en hare takken gebruik te maken voor irrigatie en voor het aanleggen van reservoirs. Men kwam tot geen bepaald besluit. Aan deskundigen is opgedragen de vertegenwoordiging der betrokken staten omtrent de quaestie in te lichten.

Het Phipps Research Laboratory te Pusa. Een tijdje geleden vertoefde een rijk Amerikaan, de heer Phipps, als gast van lord Curzon in Indië. Hij had de kolonie doorreisd, stelde belang in land en volk, en kwam toen op een morgen den onderkoning mededeelen, dat hij een zekere belangrijke som ter zijner beschikking stelde, om daarmee te doen wat hem het best dacht. Lord Curzon bestemde onmiddellijk 300000 roepijen van het bedrag voor de oprichting van een laboratorium voor landbouwkundig onderzoek.

De eerste steen voor die instelling werd den 1en April ll. gelegd. De gift van den heer Phipps reikt bij verre na niet om de kosten der oprichting te dekken, zoodat het wel ietwat eigenaardig lijkt om aan het geheel den naam van den edelmoedigen schenker te geven, maar in 's werelds Vanity Fair kan 't misschien geen kwaad, om aldus het doen van schenkingen aan te moedigen.

De Phipps-instelling te Pusa belooft intusschen een machtigen factor te worden tot bevordering van den landbouw. Behalve de gebouwen, waarvan het hoofdgebouw, het laboratorium alleen, kant en klaar 750000 roepijen zal kosten, en die in hun geheel een uitgave zullen eischen van ongeveer 1650000 roepijen, beschikt de instelling over een strook gronds, van 1280 acres of ruim 500 hectaren, waarop alle verschillende cultures kunnen worden beproefd, om in verband met het wetenschappelijk onderzoek den europeeschen planters en inlandschen landbouwers tot voorlichting te strekken.

Uit de, bij gelegenheid der eerste steen-legging gehouden redevoeringen blijkt ons, dat men in Engelsch-Indië nog de hoop niet opgegeven heeft om door verbeterde extractie, meer intensieve cultuur en zaadselectie, benevens door uit 't vorenstaande volgende vermindering van den kostprijs, den strijd voor de natuurlijke indigo met succes te voeren tegen het duitsche kunstproduct der chemische wetenschap.

Een nieuwe koloniale spoorweg? De commissaris-generaal in Fransch Congo, Gentil, acht het noodig, dat een spoorweg wordt aangelegd, die, uitgaande van Libreville aan de kust, het stroomgebied van den Congo met den Oceaan in verbinding moet brengen, over 'n afstand van ongeveer 750 kilometers. Hij heeft daartoe de uitzending gevraagd, op kosten der kolonie, van eene commissie ter bestudeering van het tracé. Deze commissie, aan wier hoofd kapitein Cambier van het wapen der genie komt te staan, is thans aangewezen en zal den 15en dezer van Bordeaux naar Libreville scheep gaan. De commissie bestaat behalve den leider, uit vijf officieren en acht onderofficieren.

Een inhalig telegram-tarief. Ten gevolge van de, in 1901 door het fransche parlement aangenomen wetten, welke beoogden de veiligheid der fransche koloniën in West-Afrika ingeval van oorlog te verzekeren, ging de staat over tot den aankoop van de kabels der West-African Co. tusschen Dakar en Conakry en tusschen Grand Bassam, Cotonou en Libreville.

De handel in de koloniën Senegal, Fransch Guinea, Ivoorkust, Dahomey en Gabon, welke gehoopt had dat deze overname door den staat van de kabels der West-African Co. een einde zou maken aan de absurd hooge tarieven, zag zich in deze verwachtingen bedrogen, ook nadat door den aanleg van den kabel Brest-Dakar het moederland door eene staatslijn met Senegal was verbonden.

Wel werd nu onlangs in het *Journal Officiel* een nieuw tarief vastgesteld, maar ook dit kan geenszins geacht worden de wenschen te dien opzichte eenigermate te bevredigen, terwijl het ook aan het verkeer langs den kabel niet ten goede zal komen.

Toen volgens het oude tarief nog van 2 tot ruim 3 gulden per woord moest worden betaald voor telegrammen afkomstig van de havens van Fransch West-Afrika, van Conakry tot Libreville, wist de handel zich al spoedig van een middel te bedienen om aan de hooge eischen voor den zeekabel te ontkomen. Langs de landlijnen kost een telegram in het fransch interkoloniaal verkeer 10 centen per woord. De handelaars van Fransch Guinea, Ivoorkust en Dahomey stelden dus een correspondent te Dakar aan, seinden dezen hunne telegrammen ter overbrenging naar Europa, en bespaarden daardoor van f 1.25 tot ruim f 2 per woord, terwijl de handelaars van Gabon nog een tweeden correspondent te Cotonou in Dahomey behoefden, omdat zooals men weet de verbinding tusschen Fransch Congo en de andere koloniën van eigenlijk West-Afrika over land nog zeer te wenschen laat.

Ook nu, volgens het nieuwe tarief, levert de hier geschetste weg nog voldoende voordeelen op, om er de onkosten van een correspondent uit te halen, zoodat het niet te verwachten is dat, de staat veel voordeel van zijn kabel zal plukken.

Ten einde de belangen van staat en particulieren gelijkelijk te dienen, werd onlangs door de Union Coloniale française aan het ministerie van koloniën een memorie ter hand gesteld, strekkende om tot een redelijk tarief te komen, ook wat het verkeer tusschen Brest en Dakar aangaat, waarvoor het tarief van ongeveer 65 centen per woord voor 'n afstand van omstreeks 1000 kilometers veel te hoog wordt geacht.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Maart 1905.

De Bantam-spoorweg, door A. W. E. Weijerman. — Millioenen-phantasiën van een Outsider (II), door P. J. F. van Heutsz. — Routinegeest contra speculatiegeest, door H. 's Jacob. — Elektriciteit en landbouw, door W. G. Leembruggen. — Het eiland Bawean (met schetskaart), door G. N. Verloop. — Kickxia Elastica Preuss. — Productenmarkt en wisselkoersen over Maart 1905. — Persoverzicht.

Teysmannia. Maart 1905.

Onze tuin (vervolg), door H. J. Wigman. — Bevordering der vruchtencultuur bij de inlandsche bevolking, door J. H. Heijl. — Eene nieuwe ziekte in de vanielje, door J. van Breda de Haan. — Pisang-cultuur, door H. J. Wigman. — Uitkomsten van de in 1904 verrichte aftappingsproeven met Hevea Brasiliensis in den cultuurtuin te Tjikeumeuh verkregen, door Dr. W. R. Tromp de Haas Enz.

De Gids. Mei 1905.

De zeemacht en de bezittingen in Azië. (De verdediging van Nederlandsch-Indië), door J. P. van Rossum. — Samensmelting van officierskaders, door Mr. F. A. van Engen.

De Indische Mercuur. 2 Mei 1905. No. 18.

Iets over de cultuur van Takenten van Koffiehybriden in Oost-Java. — Katoencultuur. — De Chineesche buitenlandsche handel (vervolg). — Verslagen van Maatschappijen. — Dividenden. — Nieuwe Maatschappijen. — Kleine mededeelingen, Enz.

Weekblad voor Indië. No. 48.

Voorkoming en genezing van beri-beri, door D. J. Hulshoff Pol, besproken door H. C. Roelfsema. — Louise Michiel, 1833—1905, door S. Heijmans Jzn. — De wetenschappelijke expeditie naar het Lawagebied, interview van den 1en Luitenant A. Franssen Herderschée, door E. E. A. van Heekeren (met foto's). — Sport in Indië; uitreiking van den droogdokbeker te Batavia (met foto's). — Niet-alledaagsche motorreis over Java, door W. van Delft (vervolg). Enz.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. April 1905.

De loemboeng-dessa in de afdeeling Grobogan, door W. F. Lutter. — Beschouwing over de mindere welvaartfictie, door S. Nirpa. — De hoofdelijke belastingen in de Padangsche Bovenlanden, door O. P. Besseling. — Vermindering van schrijfwerk voor de ambtenaren bij het Binnenl. Bestuur in het bijzonder de controleurs, door F. H. G. J. van Leeuwen. — Antwoord op: Nog eens onnoodige bestuursuitgaven, door D. G. Stibbe. — Varia: Sparen, door Nieuwenhuijs. — Het Algem. Handelsblad en de dessa-loemboeng.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar O.-Indië.

Passagierslijst van het ss. »Prinses Sophie«, vertrokken van Batavia 30 Maart en aangekomen te Genua 24 April 1905.

Te Genua hebben zich ontscheept: J. H. van der Zweep echtg. en 5 kind, Mej. C. van der Zweep, M. J Vrolijk echtg. en 2 kind, J. Breukink en echtg., A. Krijnen Jr. en 3 kind, A. G. H. van Slugs echtg. en 2 kind, F. Smit, W. H. Bal, Jhr. W. C. van den Brandeler, J. F. L. Blankenberg, E. C. A. Taenzer en echtg., P. J. Derks echtg. en 3 kind, J. Ph. van Driest, P A. Schrassert Bert en echtg., A. E. Piera, Dr. C. J. de Bruyn Kops echtg. en 4 kind, N. van Wijck Jurriaanse, Dr. A. W. Nanninga, K. A. E. Limpert, J. Hillen, A. van Arkel.

Van Singapore: G. J. Smit echtg. en kind, A. E. C. Franklin, C. F. Walter en echtg., A. G. Mac Donald, Jams Newton, Th. V. Holbé, G. Vereaux.

Van Sabang: Dr. H. Groothoff echtg. en 3 kind, W. B. J. A. Scheepens en echtg., C. J. Ophorst, B. J. Heilbron, Mevr. S. B. van den Brink, H. G. Konings, F. de Jonge.

Van Belawan-Deli: N. S. Pott, J. Allein en echtg.

Te Amsterdam zullen zich outschepen: P. Flipsen, W. Heijman, Mevr. de Wed. A. Schol geb. Kolb, C. E. de Graaf, Mevr. de Wed. C. Müschter en dochter, G. Muller, G. A. de Grebber, G. H. Lebrun, H. Spaesbrugge, S. Postma, benevens H. M. troepen en schepelingen.

Van Sabang: H. Rademaker, K. R. Sibrandi.

S. S. „Goentoer" van Batavia te Marseille 27 April 1905:

Jhr. L. J. de Villeneuve met echtg., C. H. W. Boers met echtg., A. C. van der Wilde, Mr. A. van Gennep met echtg. en 5 kinderen, O. S. Knottnerus, Mr. H. Rahder met echtg. en 3 kinderen, F. Koster met echtg. en 3 kinderen, Th. de Munnick met echtg., P. A. Moorrees, J. L. van Nues met echtg. en 2 kinderen, G. A. van de Pol, Mr. H. Jelgerhuis Swildens met echtg. en 3 kinderen, R. J. Boers met echtg. en 2 kind., A. J. W. Harloff met echtg. en 2 kind., Th. Havelaar met echtg., H. A. Hoezoo met echtg. en 2 kind., Dr. Th. Valeton, M. C. J. van Huls met echtg., B. Tammes met echtg. en 1 kind, J. D. Hunger, D. H. Engelberts met echtg. en 1 kind, S. Th. F. Bausch met echtg. en 1 kind, Mej. M. J. Ch. van der Willigen, H. G. Rimestad, J. Seyne Kok, Mevr. H. J. A. Messemaeckers v. d. Graaf geb. van Bennekom en 2 kind., E. W. Petersen, J. R. Schenck de Jong, K. G. L. Vogelsang met echtg., H. F. Hoez en echtg., Mevr. A. Kortenbroek geb. de Bres, L. J. A. Geul, Mej. M. van Dartelon, C. Westveer met echtg. en 2 kind., Mevr. C. S. Hoesch geb. van der Pauwert en 6 kind., E. Frankamp, G. Tromp en echtg., J. C. van Rheeden met echtg. en 4 kinderen, A. R. Bloemhard met echtg. en 4 kind., F. O. Korinth met echtg., P. Neyts, C. Cramer, benevens H. M. troepen en schepelingen.

Te Padang embarkeerden:

E. A. Taylor Weber met echtgen., W. de Jongh met echtgenoote, dochter en zoon, Mej. Schluter, L. P. J. van der Stok met echtgen. en 2 kinderen, Jongeheer Berenschot, Mevr. H. C. van Griethuizen geb. Dey en dochter, V. Gravestein met echtgen. en 2 kinderen, J. van Leyden, L. F. Verdooren met echtgen. en 6 kinderen, A. Kittel.

Narr Padang scheepten zich in: W. J. Muller mel echtgenoote, Dr. F. A. Schöppel.

Advertentiën.

RINCK,
Hofleverancier, Schouwburgstraat 2.
Specialiteit in PORTEM., PORTEF., ETUIS, ALBUMS enz.
Billijke Prijzen.
Reparatiën enz. alles zeer solide.
Voor Indië expresse bewerking.

CENTRAAL-APOTHEEK
„De Archipel."
Javastraat 49. — Telefoon N°. 1352.
R. R. NAUTA, Apotheker.
Handel in:
Chemicaliën & Drogerijen, Verbandstoffen,
Minerale wateren en Zouten,
Homoeopatische Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe in orig. verpakking.
Binnen- en Buitenlandsche Spécialité's
w. o. Quina Laroche per 1/2 fl. 1.—
„ „ „ 1/1 fl. 1.90
NB. De recepten worden tegen zeer billijken prijs gereed gemaakt. Indien gewenscht kunnen zij afgehaald worden, zonder verhooging van prijs.

J. J. Sand,
Wagenstraat 114, Den Haag.
Mozaïek en hardgebakken Vloertegels
voor
Kerken, Scholen, Kazernes, Stations, Villa's, Fabrieken, enz.
Verglaasde tegels voor Wandbekleeding.
Teekeningen en prijscourant fr. op aanvrage.

„PAX",
Zoutmanstraat 29, Den Haag.
Groote keuze: Tegels, Vonga's, Wandteksten op karton en glas, Photo's, chr. en fant.; nieuwste jongens en meisjes prachtbandjes, Prentb., ook chr.; inkten, lijm, schrijf-, school- en kantoorbehoeften.

MAISON DROUOT
Lange Houtstraat 7 en 2, Den Haag.
Telephoon 753.
GROOTSTE INRICHTING
tot complete Meubeleering, Behangerij, Stoffeerderij.
EIGEN MEUBELFABRIEK.
Antiquiteiten en Kunstvoorwerpen.

J. BRAND,
PAPESTRAAT 10.
Tailleur pour Hommes et Dames.
Prix très modérés.

P. C. MULLER, Witte de Withstraat 103,
DEN HAAG.
RIJWIELHANDEL.
Fabriek der NOVA-Rijwielen.
Agent der TEMPO- en BRUNO-Rijwielen.
1ste Klas Reparatie-Inrichting.
Emailleeren. Verhuren. Vernikkelen.

WISBRUN & LIFFMANN,
Den Haag, Veenestraat 35.
Zijden Stoffen, Garneerartikelen, Kant, Kantstoffen, Entre deux, Lint, Knoopen enz.
Beste en Goedkoopste Adres voor Naaisterfournituren.

Ned. Schoen-Industrie.
Westeinde 88. DEN HAAG. Weimarstraat 18.
Grootste en meest gesorteerde Schoenmagazijnen van den Haag en omstreken. Eenig adres waar aan particulieren voor grossiers prijzen wordt verkocht. Specialiteit in platvoetzoolen ook naar gipsvorm en volgens medisch voorschrift.

TOKO BAHROE
thans gevestigd v. Kinsbergenstraat 126.
Speciaal adres voor **Boenboe en Kruiden. Samballans en Siropen.**
Aanbevelend,
W. BARNAS.

Bloemenmagazijn
van Th. JANSEN,
Koningin Emmakade 89.
Telephoon n°. 2556.
Aanleg en onderhoud van Tuinen.

Firma Wed. C. P. MIJNLIEF,
Lange Beestenmarkt 65a.
Bekroond met Gouden en Verguld Zilveren Medaille te 's-Gravenhage 1898.
Mijnlief's Kinder- en Zoet Roggebrood
aanbevolen door H.H. doctoren.
OPGERICHT 1793.

KANTOOR DER
Begrafenis-Maatschappij
„SECURITAS".
Waldeck Pyrmontkade 54, Den Haag.
Directeur H. W. MUR.
Grafkransen, Monumenten enz.

NAAIMACHINENHANDEL
v/h. **A. LEWENSTEIN.**
WAGENSTRAAT 18a.
Levert uitsluitend 1ste kwaliteit naaimachinen.
Gratis onderricht in het moderne borduren en stoppen.

J. F. J. BAKKER,
24 Raamstraat 24.
Handel in Koloniale waren & Comestibles
Telephoonnummer 880.
Vraag steeds:
Preanger, Java en Santos koffie.
Dagelijks versch gebrand.
Alsook de Congo Thee per ons 16—30 cts.

W. ROELOFSEN.
Columbusstraat 101.
Teleph. 2774.
Specialiteit in Indische Ingredienten.
Sambals in fleschjes en blikjes,
Palmin plantenboter, **Sportbeschuit** van de kolonie I. B. te Blaricum.

A. A. REGENSBURG
TANDARTS.
Laan van Meerdervoort 157, Den Haag.

POPPEN. POPPEN.
OUDSTE ADRES van POPPEN en POPPENKLEEDING.
Alle soorten reparatiën.
GROOTSTE SORTEERING in
echte haren- en fantasie-pruiken.
Th. A. KEET,
OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papenstraat.

Ch. W. GUY,
Prins Hendrikstr. 151 DEN HAAG.
Piano's, Orgels en Muziekinstrum.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

B. SCHOEMAKER,
TAILLEUR.
Specialiteit in Engelsche Stoffen.
Westeinde 16. — Den Haag.

SACHS & Co.
Den Haag. Rotterdam. Utrecht.
Specialiteit Hemden naar Maat.

Vitrauphanie of Glaspapier
voor horren, puiramen, enz.
H. J. T. MATVELD,
Wagenstraat 127,
eenig filiaal Zoutmanstraat 56.

M. van STEENBERGEN
Groothandel in Aardappelen.
Korte Groenewegje 122—125.
Teleph. Interc. 1989. Telegramadres Steenbergen Haag.
Levering bij minstens een ½ H.L.

S. SPIJER & Co.
Magazijnen in Goud, Zilver, Diamanten.
26 Spuistraat 26 7 Schoolstraat 7
hoek Passage. over de Vischbanken.
'S-GRAVENHAGE.

L. A. GIRCOUR
Specialiteit in
Fransche Cognac en Wijn.
Handel in Gedistilleerd en Bieren.
Korte Hoogstraat 11.

„TRANSVALIA".
Prins-Hendrikstraat 74.
Dr. Jaegers zuiver wollen ondergoederen.
Dames-modeartikelen.
Geconfectionneerde ondergoederen.

Rijwielfabriek en Magazijn BOSCHHOEK.
Gevestigd sedert 1899.
François Valentijnstraat 177,
hoek Anna van Buerenstraat.
Reparatie-Inrichting voor alle bestaande merken van Rijwielen.
Agentuur van 1e Klas Engelsche en Duitsche Fabrieken.

P. F. A. SCHREINER
Behangerij. — Stoffeerderij.
Compleete Meubileering.
Bedden- en Meubel-Magazijnen.
Zoutmanstraat 18-20, DEN HAAG.
Telephoon 1864.

Gebr. UITERWIJK.
Piet Heinstraat 99. — 's-Gravenhage.
Telephoon 3413.
Huishoudelijke Artikelen.
Haarden, Fornuizen,
Kinderwagens en Sportkarren.
Smederijwerken, etc.

Firma Gebr. KALSE,
Vlamingstraat 41. Den Haag.
KANTOORBOEKHANDEL.
Specialiteit in Lederwaren.
Kastpapier. — Kastranden. — Kastzeildoek.

FABRIEK
VAN
Gaskronen, Kandelabres, Appliques.
Kopergieterij. Koperdraaierij. **W. J. Schuling,** Koperslagerij. Koperdrijverij.
Paveljoensgracht N°. 29a.
FILIAAL: KORTE HOUTSTRAAT N°. 2.
BIJ HET PLEIN.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek „de Oude Vette Hen".
Hofleverancier.
Telephoon 2480. Oude Molstraat 8.
DEN HAAG.
Gewoon en Luxebrood, Beschuit, Krentenbrood enz.

Begrafenis-Onderneming
van D. J. JOUVENAAR.
Hoofd-Kantoor: Veenkade 56.
Specialiteit in GRAFHEKKEN.
ZERKEN en MONUMENTEN.

Croes & Co. — Spui 231.
Fabriek van Koper- & Blikwerken.
BLANK, GELAKT en VERNIKKELD.
Gegalvaniseerde artikelen voor
HOENDERPARKEN.
alles volgens opgaaf of teekening.
Magazijn van Huishoudelijke Artikelen,
BINNENKISTEN VOOR INDIËN.

VAN RIJSWIJK & ZOON
Hofleveranciers.
Veenkade, Kettingstraat n/d Passage
Bloemwerken van Kunst en Smaak.
AANLEG en
ONDERHOUD van TUINEN.
3340 Telefoon 2875.

HAUTE NOUVEAUTÉ
IN
ENGELSCHE STOFFEN.
C. A. JANSEN.
TAILLEUR.
Wagenstraat 81. — Den Haag.

Natuurlijke Bronwateren.
„Gradatio",
Amst. Veerkade 7a, Telefoon 984.
Kaiserbrunnen.

VERTIN & Co.,
Hooge Nieuwstr. 34 (bij 't Tournooiveld).
Effecten- en Administratiekantoor.
BUREAU DE CHANGE.
Abonnement voor het nazien van loten en aflosbare Effecten onder garantie, tegen eventueel renteverlies. Abonnementsvoorwaarden gratis verkrijgbaar.

Heerenartikelen.
Overhemden op maat.
Gebrs. VOGELS.
HOOGE NIEUWSTRAAT 36.
(Tournooiveld.)
Telephoon No. 746. DEN HAAG.

WASCH-
en **wringmachines** zijn **onmisbaar** in elke Huishouding.
Groote sorteering.
Landbouwkantoor M. J. SPRUYT,
Riviervischmarkt 9, DEN HAAG.

HET HUIS VOOR FOURNITUREN.
PRINS HENDRIKSTRAAT,
hoek W.-Pyrmontkade. — HAAG.

Specialiteit in artikelen
ter garneering van
Damescostuums, Voerings,
Handschoenen, enz.

Witte Goederen.
Tricot Ondergoederen.
SCHENK & Zn,
Veenestraat 52, Den Haag.
Lingeries.
Bébé Artikelen.

D. A. Borrebach.
Coiffeur.
TOILETARTIKELEN en SPONZEN.
HOFSPUI No. 73.

K. H. BRUGGEMANS,
v. Diemenstraat 61—63.
Handel in Spiegel- en Vensterglas.
Huisschilder en Glazenmaker.

P. J. CRAMWINCKEL en ZONEN,
Spiegel- en Lijstenfabrikanten.
KUNSTHANDEL.
NIEUWE HAVEN 360-362, Telefoon N°. 112.
PIETHEINSTRAAT 36, Telefoon N°. 1906.

A. S. v. ECK.
KORTE POTEN 29. -- Telef. 318.
Gasfitterij.
TUINSLANGEN en SPROEIJERS,
van af 0.75 per Meter.

E. H. PROTZMANN.
'S-GRAVENHAGE. — INGENIEUR. — HEERENSTRAAT 8.
Telephoon 275.
Electrische installaties.
Electrische benoodigdheden.

PIANO'S Verhuren. Stemmen. Repareeren.
Van Bergen Henegouwen.
Anna Paulownastraat 19.

Piano's en Orgels,
D. A. RIPPEN.
Gediplom. stemmer „Toonkunst."
Groote Markt 26a.
Betrouwbaar en voordeelig adres ook voor stemmen en repareeren.

W. PAULUSSEN
Drogist:
SPUI 156a
recht over de St. Jacobstraat
goedkoopste en soliedste adres voor Gummi- en Verbandartikelen.

Mej. W. J. van WIJK
CUISINIÈRE
OBRECHTSTRAAT 57.
Uitzending van Diners.
Telephoon 2665.

BRANDSTOFFENHANDEL - C. AANDEWIEL
Hofleverancier van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Kantoor:
SUMATRASTRAAT 145,
Telephoon 1427,
's-Gravenhage.
Filiaal:
BADHUISSTRAAT 103,
Telephoon 2854,
Scheveningen.

JAC. MOULIJN,
OPTICIEN. — INSTRUMENTMAKER,
2e WAGENSTRAAT 95.
TELEFOON No. **904.**
Billijk en **solied** adres voor alle artikelen voor
ZIEKENVERPLEGING,
Hospitaallinnen, IJszakken, Windkussens, Koortsthermometers, Inhalatie-Apparaten, Medicijnglasjes, enz.
Brillen en Pince-Nez
volgens voorschrift van HH. Doctoren.
AANLEG en ONDERHOUD van **Electrische Schellen en Telefoonleidingen.**

F. C. L. HASE,
Bontwerker.
OPGERICHT 1868.
Fabriek en Magazijn van Pelterijen.
Speciale Heerenhoedenmagazijn.
Lange Poten 17.

DIENSTBODENKANTOOR
„EURÉKA"
Tasmanstraat 65
DEN HAAG.

Blauwe Hondje.
Groote verscheidenheid in
BINNEN- en BUITENLANDSCHE
SPECIALITEITS-GENEESMIDDELEN.
Vlamingstraat 42. — Telef. 1955.

MODES.
Madelle P. J. H. SPITS,
Hofspui 9A. Westeinde 187.
Dames- en Kinderhoeden-Magazijn.

De „Kaplaars"
Herderinnestraat 9,
den leden aanbevolen.

Magazijn in Gas-Artikelen,
Wasch-Artikelen, Badtoestellen,
Sanitaire-Inrichtingen, enz. enz.
Lood- en Zinkwerken.
Aanleg van Electrisch Licht, Electrische Schellen en Huis-Telephoons.
J. VAN DER SPEK,
BALISTRAAT 4.
Telephoonnummer 1371.

SOLIED en GOEDKOOP
BEDDENMAGAZIJN
van A. KRAAN
ZUIDWAL 42.
Telephoon 1998.

Wat onze klanten zeggen!
Zij, die eenmaal hun
Schoenwerk
gekocht hebben bij
„DE CONCURRENT"
45, VLAMINGSTRAAT 45,
KOMEN STEEDS WEDER.

Filiaal van
G. C. SMEELE,
Stoomgrutterij en
Mosterdfabriek.
Vogelzaad en Voerartikelen.
Weimarstraat 54.

Wat is Cera?
Het geheim van den meubelmaker. Het eenige product dat bewezen heeft geschikt te zijn voor het onderhoud van uwe meubelen.
Uitsluitend verkrijgbaar in flacons van 15 en 25 cent bij: **W. H. van IJsselstein** drogist **Spui 256** tegenover de Bierkade.

Ch. F. RIJKEN & Co.
Pianofabrikanten. — Hofleveranciers.
26 Nieuwstraat 26. — DEN HAAG.
Magazijnen van Amerikaansche, Duitsche en Fransche **Vleugels, Pianino's en Orgels,** in verschillende prijzen, stijlen en houtsoorten.
PIANINO's, speciaal voor het tropische klimaat vervaardigd, in verschillende prijzen voorhanden, welke met **certificat d'origine** en garantie verkocht worden.
Fabriek speciaal ingericht voor Reparatiën.
Ruime keuze van Huurinstrumenten.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

Brouwerij „De Griffioen",
Depot Kranestraat 80.
Vraagt prijscourant gebottelde Bieren.
Extra aanbevolen **STOUT.**

SERVICE ANTISEPTIQUE.
Voor een vlugge en nette bediening bezoeke men de **KAPSALON** van
Molenstraat 50. ***J. P. HUMEL,*** **'s-Gravenhage.**
Abonnement: { 14 maal scheren f 1.—. 7 maal haarknippen f 1.—.
Specialiteit in **eau de cologne 4711** en het **Indische merk H en S.**

Maatschappij „NUTRICIA"
ZOETERMEER,
Filiale Den Haag: Piet Heinstraat 102a.
Telephoon 1739.
Roomboter, Gehomogeneïseerde Melk en Room, Kindermelk systeem Prof. Bockhaus.
Leveranciers Rotterdamsche Lloyd, Stoomvaart Mij Nederland, Etat Indépendant du Congo, enz.

R. BERKENBOSCH, firma H. Spaan
levert steeds prima kwaliteit
Melkbrood.
Korte Beestenmarkt 2. Teleph. 1970.
Reinkenstraat 45. Gedempte Burgwal 31.
DEN HAAG.